

Naročnina mesečno
18 Lir, za inozem-
stvo 20 Lir — ne-
deljska izdaja ce-
loletno 34 Lir, za
inozemstvo 50 Lir.
Ček. rač. Ljubljana
10.650 za naročnino
in 10.349 za inserate.

Podružnice:
Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
izvora: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Izdaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Redakcija, Administracija: Kopitarjeva 6, Ljubljana.
Telefon 4001—4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

SCLOVENE

Abbonamenti: Mese
18 Lire; Estero, me-
se 20 Lire, Edizione
domenica, anno 34
Lire, Estero 50 Lire.
C. C. P. Lubiana
10.650 per gli abbo-
namenti; 10.349 per
le inserzioni.
Filiales
Novo mesto.

Vojno poročilo št. 897

Ameriška križarka potopljena

Ogorčeni boji v Egiptu se nadaljujejo
Poleg potopljene križarke so osna
letala in podmornice zadele več vojnih
ladij in parnikov

Glavni Stan Italijanskih Oboroženih Sil ob-
javlja:

Sovražni oklepni oddelki so zama-
nili ovirati premike osnih čet na umiku ob
obalnem pasu egiptovske puščave. Neki
že obkoljeni skupini se je posrečilo po tri-
dnevni bitki doseči glavnino italijansko-nem-
ških sil.

Italijanski in nemški letalski roji so iz-
datno podpirali kopansko delovanje ter se
krepko zoperstavljali delovanju nasprotnega
letalstva. Naši lovci so sestrelili dve angleški
letali.

Po bombnem napadu med soboto in nedeljo
je bilo med genovskim prebivalstvom ugotov-
ljenih 23 mrtvih in 88 ranjenih. Pri istem na-
padu je sovražnik zagotovo zabil 5 strojev.
Eno letalo je v plamenih treščilo na tla na
ozemlje Cammarate (Agrigento). Dva člana po-
sadke sta bila mrtva tretji pa je bil ubit.

Velik angleško-ameriški konvoj, ki deluje
na alžirskih obalah, so napadla osna le-
tala ter osne podmornice. Več vojnih ladij je
bilo zadetih; ena križarka je bila zagotovo
potopljena; več parnikov je bilo zadetih.

London, 9. novembra. AS. Iz Londona urad-
no poročajo, da manjkajo štirje bombniki, ki
so se udeležili napada na Genovo.

Zopet 16 trgovskih ladij potopljenih

V raznih morjih so nemške podmornice potopile 16 trgovskih ladij s skupno
103.000 tonami — Nove postojanke zavzete pri Tuapseju

Hitlerjev glavni stan, 9. novembra. Nemško
vrhovno poveljstvo objavlja:

Na ozemlju pri Tuapseju so vrgle nem-
ške in romunske čete v krajnem napadu so-
vražnika iz njegovih postojank. Sovražna bojna
edinica je bila v ogorčenih borbah obkoljena
in uničena. Na drugem mestu je bilo zavzeto
močno sovražno oporišče.

Vzhodno od Alagira je lastni napad
po nadvladanju sovražnega odpora pridobil na-
prostoru.

Na bojišču ob dolnem Donu so nemške
in romunske letalske sile nadalje napadale
poljske postojanke in zaklonišča sovražne vojs-
ke. Italijanske čete so preprečile poskus pre-
koračenja reke.

Na srednjem odseku vzhodnega bojišča so
bile sovjetske oskrbovalne železnice z letal-
skimi napadi ponovno prekinjene.

V bojih proti preskrbovalni plovbi za Le-
ningrad, so bile na Ladoškem jezeru z
bombnimi zadetki tri ladje potopljene.

Pri Marsa Matruhu so nemški bojni
letalci uničili več angleških oklepni vozil in
razpršili avtomobilske kolone. Nemški oddelki
pod poveljstvom generalmajorja Ramkeja, ki
je bil začasno odrezan, je prizadejal sovražniku
v tridnevni bojih velike izgube, zaplenil več
sovražnih vozil, ki jih je nato uporabil zase
in vzpostavil zopet stik z glavnino vojske.

Ameriške in angleške jedinice vojne mornarice
in ladje za prevažanje čet so bile od 6. novembra
dalje v vodovju severno od Alžira podnevi in
ponoči ponovno napadane od nemških in italijan-
skih letal. Po dosedanjih podatkih je bilo z bom-

bami zadetih in poškodovanih 6 enot vojne mor-
narice in 4 trgovske ladje. Nemška podmornica je
v zapadnem Sredozemlju s torpedom zadeta an-
gleška križarka razreda »Leander«.

Ob obali Rokavskega preliva so lov-
ska letala večer brez lastne izgube sestrelila iz
sovražnega letalskega oddelka, sestavljenega iz
različnih letal 12 aparatov, med njimi dva štiri-
motorna bombnika. 7 nadaljnjih letal je izgubil
sovražnik pri posamičnih motilnih poletih nad
morjem ob Franciji in nad Nemškim za-
livom.

Kakor je bilo javljeno že s posebnim poro-
čilom, so dosegle nemške podmornice v borbi proti
zarovanim konvojem in posameznim ladjam no-
ve uspehe. V Severnem Atlantiku, v Ka-
ribskem morju, pri Trinidadu, v
Gvinejskem zalivu in na morju pred
Kapstadtom je bilo potopljenih 16 trgovskih
ladij s skupno 103.000 br. reg. tonami. Dve na-
daljnji ladji sta bili torpedirani in močno poško-
dovani. Tovor večih ladij je bil namenjen za ame-
riške etape na afriških tleh in je obstojal iz de-
lov letal, municije in drugega vojnega gradiva.

Helsinki, 9. nov. AS. Poročajo, da je bilo
pri večeršnjem sovjetskem letalskem napadu
na mesto Helsinki 45 mrtvih in 120 ranjenih
med civilnim prebivalstvom. Med žrtvami je
mного otrok.

Berlin, 9. nov. AS. Zadnje noč so po poro-
čilih iz vojaškega vira angleška letala priletela
nad Friziške otoke. Letala niso spuščala bomb.
Nemško protiletalsko topništvo je zadelo nekaj
napadajočih letal.

Zahrbtn napad na francosko severno Afriko

Maršal Petain zapovedal odpor francoskih sil — Diplomatski odnošaji
med Francijo in Ameriko pretrgani

Rim, 9. novembra. AS. Ze pred dnevi so opa-
zili številne prevoze ameriških čet ter močne
enote angleškega vojnega brodograja pri Gibral-
tarnju. Pred večeršnjim so ladje z ameriški
četami v spremstvu letalonošilk, bojnih ladij ter
rušilcev v treh velikih skupinah plule iz Gibral-
tarnja v Sredozemsko morje. Večraj zjutraj ob
2.45 je agencija Reuter objavila uradno poro-
čilo, da so se ameriške kopenske, pomorske in
letalske sile izkrcale na mnogih krajih francoske
severnoafriške obale. Pozneje je ista agencija
objavila uradno poročilo iz Bele hiše, v katerem
je bilo naznanjeno, da so se ameriške čete iz-
krcale, da bi prehiteli vdor Italije in Nemčije.
Nato so dospela še angleška poročila, da je pri-
šlo hkrati do izkrcanja na nedolženih točkah
ob atlantski in sredozemski obali francoske se-
verne Afrike. Dodala so tudi, da bodo ameri-
ške čete v kratkem okrepljene z določenimi šte-
vilom divizij angleške vojske; poleg tega pa da
so ameriške in angleška letala nad Francijo me-
tala letake z Rooseveltovo poslanico francoske-
mu narodu doma in v severnoafriških kolonijah.
Izkrcavalne sile so pod poveljstvom generala
Eisenhowerja.

Radijska postaja v Vichyju je večeraj zjutraj
objavila, da je maršal Petain po ameriškem po-
slniku v Vichyju dal tale odgovor na Roosevelt-
ovo poslanico: »To noč sem zvedel za napad
Vaših čet na severno Afriko. Prebral sem Vašo
poslanico. Vi ste se sklicevali na izgovore, ki
jih ni moči opravičiti. Vaše sovražnike ste ob-
dolžili namere, ki se ni nikdar uresničila. Mi
smo zmeraj zatrjevali, da bomo Brazil naš im-

perij, če bi ga kdo napadel in proti vsakemu, ki
bi ga napadel. Vi ste vedeli, da bom držal be-
sedo. V naši nesreči sem rešil imperij, s tem da
sem zaprosil za premirje. Vi pa ste se v imenu
države, s katero smo povezani s tako številnimi
spomini, odločili za tako nezposilen sklep. Fran-
cija in njena čast sta na kocki. Bili smo napad-
eni in branili se bomo. To je povelje, ki ga
dam.«

Ob 8.15 je prišla iz Vichyja vest, da je bilo
mesto Alžir po močnem bombardiranju napade-
no in da je bil napad zavrnjen. Do poskusov
izkrcanja je prišlo tudi v Oranu in drugih
krajih.

Ob 9.16 pa je vichyjsko ministrstvo objavilo
poročilo, da so bili vsi poskusi za izkrcanje ame-
riških čet na raznih krajih severne Afrike za-
vrnjeni s hudimi izgubami in da sta admiral
Darlan in general Juin na njunih mestih in vo-
diti nastope.

Ob 10.05 pa je agencija Reuter spet objavila iz
Londona vest, da je zavezniško vrhovno povelj-
stvo v severni Afriki sporočilo, da so se ameri-
ške sile uspešno izkrcale ob obalah severne Afrike
v bližini dveh glavnih točk, ki sta bili določeni
v načrtih. Kakor se je zvedelo, sta ti točki v bližini
Orana in Alžira. Poslednja poročila iz Orana pa
so vedela povedati, da je bil poskus izkrcanja
zavrnjen in da sta bili dve angleški torpedovki
potopljene. V mestu Alžiru je bilo vse jutro slišati
topniško streljanje in regljanje strojne vzhod-
nem in zahodnem predelu. Iz tega bi bilo skle-
pati, da so se ameriške čete izkrcale zunaj sta-
(Nadaljevanje na 2. strani.)

Velik Hitlerjev govor v Monakovem

Nemške sile so večje kakor sile nasprotnikov — Roosevelt ne bo imel zadnje besede — Evropski mir mora
biti brez angleškega varuštva — Nemški stvariteljski duh ni spal in Angleži bodo dobili strahoten odgovor

Monako, 9. nov. AS. Slovesna manifestacija,
na kateri je govoril Hitler na predvečer 19. ob-
letnice tistega 9. novembra, s katerim se je za-
čelo krvavo, toda odločilno obdobje za gibanje
Rjavih sraj, je bila pozno popoldne v zgodovins-
ki pivovarni Löwenbräukeller. V veliki, s klju-
kastimi križi okrašeni dvorani je bila zbrana
stara hitlerjeva garda in vse najvišje osebnosti
stranke, države in oboroženih sil. Tam so bila
tudi zastopstva Rjavih sraj v uniformah, zastop-
stva SS-oddelkov, vojske, letalstva, mornarice, po-
liceje, nemške delovne službe in vseh narodnosoci-
alističnih organizacij. S ponovnimi »Heile-klici«
so bili sprejeti zunanji minister von Ribbentrop,
propagandni minister dr. Goebbels ter ministri
Rosenberg, Frick in dr. Ley.

Pri mizi, kjer je bilo mesto za Hitlerja, so
bili njegovi najbolj znani in stari sodelavci, ki so
mu bili blizu že od leta 1923 v vseh dneh in na
vseh narod. socialističnih manifestacijah: Amann,
Buch, Bouchler, Esser, Feichter, Frick, Goebbels,
Ley, von Ribbentrop, Rosenberg, Schirach, Epp in
Schwarz. V dvorani je ogromna množica prepeva-
la narodnosocialistične pesmi ter vzklikala Hitlerju.
Ko se je približeval začetek manifestacije, je bila
napetost od trenutka do trenutka vse večja. Ne-
kaj trenutkov pred 18. uro je zvok fanfar nazna-
nil prihod Adolfa Hitlerja. Zdelo se je, kakor da
bi dvorano pretresel drget, nato pa se je sprosti-
la v vzklike, ko se je prikazal na pragu Hitler,
obdan od Bormanna, Himmlerja, Paula Gieslerja,
Julija Schaubja, Ulricha Grasa in Kristijana We-
bra. Jedva je Hitler prispel do svoje mize, že so
ga prisrčno in tovariško pozdravili njegovi naj-
zvestejši iz prvih časov. Gauleiter Paul Giesler
je nato naslovil na Hitlerja ognjevit pozdrav, za-

gotavljajoč mu vdanost vseh starih in mladih Ri-
javih sraj, ki je podobna duhu prvih dni. Njegove
besede so nagradile dolge ovacije. Ko se je dvig-
nil Adolf Hitler k besedi, so se razvneli v dvo-
rani brezkončni vzkliki, nato pa je na en migljaj
nastopil veren molk. Hitler je nato začel svoj
govor, ki je bil večkrat prekinjen z navdušenim
odobravanjem in živim vzklikanjem. Na koncu
govora so se navzoči dvignili med ponovnimi
vzkliki in odobravanjem ter zapeli narodnosoci-
alistične himne.

München, 9. nov. AS. Ob obletnici zgo-
dovinskega »Pohoda na Feldherrenhalle« je bila v
Münchenu sredi običajna proslava prvih mučencev
narodnega socializma. Kakor pretekla leta, je tudi
letos povzel besedo Hitler ter omenil obletnico
9. novembra pred desetimi leti. Potem je dejal:

»Tudi tedaj smo bili zapleteni v zelo hud
boj, ker je zadnje razdobje boja za dosego obla-
sti bilo najtežje. Če ne bi bili zmagali, bi Evropa
ne bila mogla kljubovati boljševiškim velikani,
ki je pripravljala ogromno oborožitev. Najbrž bi
Evropa danes sploh ne bilo več.«

Stranka je bila tedaj blizu zmagi, ne da bi bil
kdo vedel. Vedeli smo samo, da bo zmaga prišla
za vsako ceno. Z istim prepričanjem govorim dan-
es tovarišem iz narodnosocialistične stranke ter
vsemu nemškemu ljudstvu. Usoda ali Previdnost
dajeta zmago tistemu, ki jo zasluži. Nemčija bi
bila lahko zmagala tudi leta 1918, toda tedaj nem-
ško ljudstvo zmage ni zaslužilo.

V tej vojni pa je čisto drugače. V treh letih
epičnega boja je Nemčija nakopila množico zmag,
kakor ji ni primere v zgodovini. Morda bo kdo
vprašal, zakaj se borimo tako daleč od domovine.
Odgovor je jasn: da obvarujemo domovino vojnih
strahot in da te strahote držimo daleč od našega
ljudstva. Boljše je imeti in držati fronto 2000 km
od nemških meja, kakor prav pri mejah ali na
njih.

Strašanska zmeta naših sovražnikov je v dom-
nevi, da bi se še enkrat moglo ponoviti leto 1918.
V tedanji Nemčiji je bilo najbolj neorganizirano
ljudstvo na svetu, v sedanjih narodnosocialistični
pa najboljše organizirano ljudstvo sveta, Viljem II.
je bil slabši, jaz pa sem moč, ki besede udaja ne
pозна. Tedanja Nemčija je položila orožje četr-
to uro pred dvanaestjo, jaz ga pa mislim položiti pet
minut po dvanajsti. Množice ljudi, ki se bore in
delajo v našem taboru, po številu presegajo one
v nasprotnikovem taboru. Postojanke, ki jih je
Nemčija dosegla do danes so take, da je idiotsko
misliti, da bi kdo mogel Nemčijo premagati.

Vojna se je začela, ker je Poljska odbila svo-
ječasno velikodušno nemško ponudbo. Tedaj mi
to ni bilo všeč, danes pa zahvaljujem Previdnost,
da je bilo tako. Če bi bila Poljska sprejela moje
predloge, bi se bili lahko posvetili tvornemu delu,
mirovnemu programu in morda ne bi bil potrebil
za ojačanje vojne tega, kar sem. In tako bi bil
lepega dne izbruhnil na vzhodu orkan, ki bi bil
pogazil nas in vso Evropo.

Dvakrat sem ponudil roko miru nasprotni-
kom, toda vsako pot sem bil odbit. Po zadnji za-
vrnjeni ponudbi je bilo zame to reči konec. Vsa-
ko našo mirovno ponudbo bi bili razlagali kot
znamenje šibkosti. Od tega trenutka je bilo zame
jasno ko beli dan, da mora od dveh svetov, ki sta
v boju, eden pasti, in ker kaže, da Nemčija ne
pada, je jasno, da bo moral pasti sovražnikov
svet. Ogromni boj, v katerem smo, se bo končal
s celotno in popolno zmago. Kake poravnave niso
možne in si jih ni mogoče misliti. Poslednja mi-
rovna ponudba spada v leto 1940, od tedaj sto-
pamo z neupogljivo voljo proti končnemu cilju:
proti uničenju sovražnika. Torej tudi proti uniče-
nju tistega narodnega judovstva, ki se je zavzelo,
da bo uničilo evropska plemena. Toda, kakor sem
že nekoč dejal, ne bodo uničena evropska plemena,
temveč judovsko plemo, ki je sanjalo, da bo
uničilo nas, pa namesto tega vidi, kako se mu ne-
izprosno bliža lastni zadnji konec.

Odločeni smo bojevati se do konca. Kakšni so
pogledi na izid tega boja? Ali imamo razloga dvo-
miti o končni zmagi? Sovražnikova propaganda
uporablja vsa slepila in sredstva, da bi v lastnih
narodih redila utvaro o zmagi. Ni izključeno, da
utegnejo tudi taka slepila imeti kaj uspeha.
Lahkovernost in travpavost nekaterih narodov je
neizmerna. Drži pa eno, da sovražnikova propa-
ganda ne bo dosegla svojega cilja: da bi omajala
v našem ljudstvu prepričanje o zmagi.

Zanimivo je, kako niha morala Angležev in
Amerikancev, iz tega je mogoče razlagati učinek,
ki ga pri teh lahkovernikih morajo na primer do-
seči premetle trditve sovjetskih uradnih poročil.
Število sestreljenih nemških letal je v njih tako,
da če bi ga seštevali, bi danes ne imeli niti enega
letala več. Isto velja za potopljeno ladjevje in di-
vizije. Zdej pa zdaj pa vsekakor tudi priznajo, da
so zapustili kako črto ter izpraznili kako mesto.
In zaradi teh izpraznitvev smo prišli mi do Volge
in do Kavkaza.

Zanimiv je slepilni način propagande, ki nam
nalaga na grbo strateško napako za napako. Stal-
ingrad? Po sodbi nekaterih strategov bi Stalin-
grad bil usodna pomota, kakor je na primer bil
Narvik. Medtem pa imamo skromno zadoščenje v
ugotovitvi, da zaradi te usodne napake niti ena
sovjetska ladja ne plove več po Volgi navzgor.
Prav zaradi teh usodnih napak imamo v svojih
rokah vse, kar leži tostran in onstran Dona in do
Tereka, to se pravi, ukrajinsko in kubansko žit-
nico, ki je morda največja na svetu, rudnike man-
gana, največje petrolejske čistilnice in petrolejsko
področje, ki pomeni za nasprotnika izgubo 10
milijonov ton petroleja, čeprav ga za zdaj mi ne
moremo izkoristiti.

Očitajo nam, da napredujemo počasi. Kar se
tiče brzine, je naša vojska dalja primere, kakor
jim ni para v zgodovini. Če zdaj tu in tam na-
predujemo bolj počasi, po načrtu, se to pravi, da
hočemo doseči kar največje uspehe s kar naj-
manjšimi izgubami. Če hoče potem nasprotnik na-

padati, ga pustimo, pustimo naj še bolj izkrevavi.
Obramba pa je včasih še cenejši zmagoviti boj.

Kar se tiče angleške ofenzive v Egiptu, kaj
niso morda tudi že drugokrat Angleži napredo-
vali v puščavi? Kaj niso potem napredovali na-
zaj? Važno je doseči odločilne uspehe, in te uspe-
he dosegamo mi.

Približno isto velja tudi za vojno izdelavo. Na
tem področju nastopa nasprotnikova propaganda z
bajnimi številkami, z zvezdoslovskimi programi.
Za narod trap ima tak način lahko kaj uspeha.
Hudo je le potem, ko dejstva podro gradove iz
papirja ter odpro oči tudi najbolj zagriženim za-
slepljenecem. V zimi 1939-1940 je Churchill dal
slovito izjavo, da je treba podmorniško nevarnost
smatrati za odstranljivo, zakaj angleška obramba
strahotno uničuje nemške podmornice. Tedaj je
bil v boju samo majhen del podmorniškega bro-
dograja, glavnina pa je čakala v oporiščih, da jo
bilo mogoče uriti posadke, potrebne za tedaj, ko
bomo podmornice izdelovali v množicah. Torej tu
so dejstva zelo zgovorna. Dozdaj smo potopili
okoli 20 milijonov nasprotnikovega brodograja, več
kakor pa v vsej svetovni vojni. Tudi število pod-
mornic je danes deset- ali večje kakor je bilo v se-
vetovni vojni, po drugi strani pa izdeluje... — dno
boljše orožje?

V takem velikanskem boju kakor je seda-
nji, ne more nihče zahtevati, da bi se uspehi do-
segali kar v skupinah. Važno je, da se dosežejo
postojanke, s katerih je sovražnika mogoče nap-
asti in premagati, ter te postojanke držati.
Drži, da to, kar imamo v rokah, se ne posreči
nikomur več, da bi nam iztrgal. Kamor je stopil
naš vojak, ne stopi potem nihče drugi več.

Med številnimi zavezniki, v prvi vrsti Itali-
jani, štejemo zdaj še pravo svetovno veselilo,
ki je po nasprotnikovi propagandi tudi žrtev
vrste porazov. To je Japonska.

Če pretresamo položaj, imamo torej razlog,
da gledamo v bodočnost s trdnim zaupanjem.
Letos smo bolj pripravljeni kakor lani, bolj pri-
pravljeni na sleherni morebitnost, ki bi jo voj-
na v Rusiji utegnala prinesiti. Kar se je primerilo
lani, se ne bo več ponovilo. Iz najtrše preskušnje
je v letu 1941-1942 smo prišli ranejši, kakor smo
kdaj bili. Nemčija je bolj kakor kdaj prej spo-
sobna odbijati udarce ter prehajati v protinapad.
Izid boja je zanesljiv.

Kakor je znano, je Roosevelt ob napadu na
francosko severno Afriko utemeljil svoj korak
s trditvijo, da mora to ozemlje braniti pred
Nemčijo in Italijo. Za tako nesramno trditve ne
velja izgubljati niti besede. Roosevelt je ne-
dvomno vrhovni razbojnik med vsemi tistimi,
ki so nam nasprotni. Toda zadnje besede ne bo
imel ta vrhovni gangster. Mi lahko zanesljivo
računamo ne samo na naše oborožene sile, tem-
več na mogočno notranjo fronto in na tisto silno
delovno skupnost, ki ji je ime narodnosoci-
alistična stranka.

Danes je narodnosocialistična skupnost en
sam sklop, ki sega tudi na bojišče. Naše obo-
rožene sile v resnici postajajo bolj in bolj na-
rodnosocialistične. Junaštvo milijonov bojevi-
kov odgovarja zagriženo delo na notranji fronti.
Smo ubogi po zlatu, toda imamo ogromno de-
lovno silo, pridnost in voljo in to je tisto, kar
v bistvu odloča vojno. Kaj lahko naredijo Ame-
rikanci z vsem tistim svojim zlatom? Kvečjemu
umetna zobovja. Mislim, da bi nekaj plačali, če
bi imeli namesto toliko zlata deset tovarn za
umetni gumi. Mi smo pa na vzhodu dobili
ogromne zaloge surovin in tovarn, kar nam bo
omogočilo nadaljevati vojno za vsako ceno. Res,
da sadov iz teh virov še ni videti, toda naši
nasprotniki naj ne mislijo, da smo držali nad
porušeni tovarniški križem roke. To leto smo
delali in še kako. Ne samo zase, temveč za vso
Evropo, ker bomo to vojno za vso celino, in
zato smo na celini dobili toliko prijateljev.

Moj nepreklicni sklep je, da mora mir, ki
mora priti, biti za Evropo mir brez angleškega
varuštva. Iz te vojne bo Evropa prišla gospo-
darsko bolj zdrava kakor poprej in bo za neno
korist organiziran tudi del, ki je prei bil proti
njej. Konec te vojne bo podrl oblast zlata in
razredov, ki so temeljili na njem in ki so spro-
žili ta spopad.

Tovariši iz stranke morajo biti neomajni
oznanjevalci našega neomajnega zaupanja v
končno zmago. Danes je na kocki celo obstanek
vsega nemškega naroda. Za naše nasprotnike
ne more biti odpuščanja. Ali pademo mi ali oni.
To dobro vedo in hladnokrvno gledamo stvar-
nosti v obraz. Sovražnik se moti, če misli, da
nas bo zdelal ali utrudil ali odvrnil od enega
samega našega cilja. Neizprosno bo prišla ura,
v kateri mu bomo njegove bombe vrnili z
obrestnimi obrestmi. Ne mislite, da mi je te za-
dnie mesece bilo lahko gledati kako angleška
letala bombardirajo nemška mesta, ne da bi
mignili. To je bila muka. Niti ena sama nem-
ska bomba ni padla na Pariz. V Varšavi smo
petkrat zahtevali naj se uda in opominjali naj
selijo ženske in otroke, preden smo začeli s
potrebni letalskim bombardiranjem. Angleži
naj bodo prepričani, da sem si zapomnil vse
njihove bombe. Spominjajo naj se, da tudi
nemški iznaiditeljski duh ni spal. Dobili bodo
strahoten odgovor.

V tej vojni gre vsem Nemcem za življenje
ali smrt, zato naj delajo po tem spoznanju.

Angleško letalo obstreljevalo švicarsko vas

Bern, 9. nov. AS. Preteklo soboto proti
trem popoldne je neko neznano letalo iz višine
s strojnico streljalo na vas Arbedo v kantonu
Ticino in na sosedni hrib. Na neki hiši so našli
tufce za naboje. Žrtev ni. Škoda je neznatna.

Prvi odmevi Hitlerjevega govora

Rim, 9. novembra. AS. »Messaggero« piše, da Hitler v svojem govoru na 19. letnico pohoda v Feldherrenhalle ni odgovoril samo v imenu nemškega naroda, marveč v imenu vsega sveta, ko je zopet potrdil vojne cilje, za katere se bore proletarski narodi proti neznošni nadvladi bogataških narodov. Hitler je potrdil neomajno odločitev nemškega ljudstva boriti se brez kompromisa do zmage, ki bo absolutna. List pravi, da ni možen noben kompromis s tistimi, ki pomenijo zanikanje človeškega dostojanstva in višjih moralnih vrednot. Takrat se bo razblinila oblast zlata in delo bo slovesno dobilo svoje zadoščenje. Ta mir bo pomenil prihod tiste socialne pravičnosti, ki jo je v Italiji prvi oznanil fašizem in jo tudi prvi uresničil. To je tudi najvišja vzpodbuda za bore na bojiščih in za civilno prebivalstvo, čeprav so tako trdo preizkušeni s krutim sovražnim divjanstvom.

Berlin, 9. nov. AS. Današnji jutranji tisk prinaša v zvezi s Hitlerjevim govorom poročila o gotovosti v zmago ki jo je zopet izrazil Hitler na proslavi dogodka, ki je Hitlerja privedel do oblasti nazivlje zagrozenosti, s katero bi rada nasprotna opozicija zavrgla zmago narodnega socializma. »Völkischer Beobachter« pravi, da sedanja borba ne nudi nikake izbire. Nemčija ne sme in ne more biti premagana.

(Nadaljevanje s 1. strani)

novanjkih predelov na obeh straneh mesta in da so trenutno naleteli na odpor, o katerem pa ni moči reči, kako krepak in uspešen je.

V francoskem Maroku je po poročilih iz Vichya prišlo do degaulističnega gibanja.

Ob 12.30 je agencija Transradio v New Yorku objavila poročilo iz Vichya, da so enote francoske mornarice nastopile v alžirskih vodah.

Rim, 9. nov. AS. Po poskusu ameriških in angleških čet, da bi se izkrcale v francoskih kolonijah Severne Afrike, je položaj po mnogih raznih poročilih, ki so se nakopičili v poslednjih urah, večer popoldne bil nekako takle:

V Maroku ima general Nogues po poveljih vichyjske vlade položaj v rokah. Poskus degaulistične osvoboditve, o katerem je bilo večeraj zjutraj javljeno, je bil brez prelivanja krvi zažuden s tem, da so zapli generala Bethouarta, Generala Lascroua, poveljnika čet, in Noulela, letalskega poveljnika, ki so ju uporniki epur zaprli, sta bila takoj osvobodjena in sta spet prevzela poveljstvo. General Nogues je prevzel vrhovno poveljstvo in je objavil obsedeno stanje. Čete izpolnjujejo povelja, prebivalstvo pa je mirno. Poskusi izkrcanja na atlantski maroški obali so bili zavrnjeni, kolikor zadeva pristanišče Casablanca. Močne ameriške sile pa so se izkrcale v Mehidji, severno od Rabata, in v Sofi, južno od Casablance. Poleg teh dveh krajev so bili v teku tudi v Buzniki. Z zraka sta bili napadeni letališči v Rabatu in Casablanci ter pristanišče Casablance.

V Alžiriji pa je položaj nekako prav tak, ker so bili napadi na Alžir in Oran zavrnjeni, pač pa so se ameriške čete izkrcale na raznih manjših krajih vzhodno in zahodno od Orana, in sicer pri Arzeu in pri rti Figalo, poleg tega pa še zahodno od Alžira.

Ameriške čete so hotele vdreti v Alžir ter zaleteti palačo mornariškega poveljstva, a so bile zavrnjene. Ujeli so nekaj vojakov. Nato so bombniki in sturmglavci iz nizke višine napadli isto palačo. Eden od bombnikov je bil sestreljen.

Pri Oranu je bil napad odbit in dve angleški in ameriški enoti sta bili potopljene. Iz Orana in Alžira poročajo o francoskih protinapadih na odsekah na obeh straneh mesta, kjer so se izkrcale ameriške čete. Generala Darlan in Juin sta bila v Alžiru ter imela vrhovno poveljstvo. General Weygand se je odpravil v Vichy, da bi se posvetoval z maršalom Petainom in Lavalom. Zveze med Alžirijo, Tunisom, Bono, Oranom in Constantino so redne.

Vsi nevtralni narodi so ogroženi od Angloamerikancev

Tokio, 9. nov. AS. Poročevalni urad japonske vlade je tudi omenil izkrcanje angleško-ameriških čet v severni Afriki in ga je označil za novo kršitev francoske nevtralnosti in suverenosti. Zdej ni več nobenih zagotovil za nevtralnost, kajti nevtralni narodi so vsi enako ogroženi od Angloamerikancev. Govornik japonske vlade je v zvezi s tem omenil francosko-japonski sporazum o Indokini, ko je grozila nevarnost angleškega vdora v Indokino. Washingtonska vlada je proti tej pogodbi protestirala in zaprla japonske kredite v Združenih državah. Danes pa so Združene države izkrcale svoje čete v Francoski Afriki proti volji Vichya. Ta invazija je čisto v skladu s politiko Združenih držav, ki niso nikdar spoštovale nevtralnosti drugih narodov.

God kralja Mihaela

Bukarešta, 9. novembra. God kralja Mihaela je praznovala vsa država v zastavah in listi so pri tej priložnosti zlasti omenjali slavo, s ka-

kajti ta usoda je prihranjena njenim nasprotnikom. »Monte« opisuje veličastne uspehe nemške ofenzive v Rusiji ter poudarja, da pomeni navzočnost nemških sil ob Volgi, da je sovražnik v preskrbovalnem prometu izgubil skupno 30 milijonov ton na leto. O angleško-ameriškem napadu na Francosko Afriko pa pravi nemški tisk, da je to novo gangstersko podjetje. »Diplomatska in politična korespondenca« pripominja, da je bil pričakovati nekaj takšnega od Roosevelta in njegovih luč z ozirom na način, s katerim izvajajo atlantsko karto. Londonski in washingtonski krogi si niti sami pri sebi ne morejo domisljati, da jim bo svet verjel, če govore, da so to morali storiti zaradi dogodkov, ki da jih namerava Os. Tudi Španija in Portugalska niti najmanj ne zaupata angleško-ameriškim zatrdilom, ki ju skušajo prepričati, da niti njuni kolonialni, niti metropolitanski teritoriji ne bosta potegnjena v sedanjí spor. Če bi se hotelo tem zagotovilom verjeti, bi jih ne smela dati Roosevelt in Churchill istočasno z napadom, ki sta ga zapovedala. Zdej s Švico vred — nevtralnost švicarskega zračnega prostora je predmet stalnih kršitev — ni več nobene nevtralne države, ki bi ne bila ogrožena pred aneško-ameriški napadi.

tero se je odela romunska armada v protiboljševiški vojni in v kateri sta se dve odrešeni romunski pokrajini junija 1940 vrnili k domovini. Od 6. septembra 1939, ko je zasedel prestol kralj Mihael, je izvedla Romunija velike korake naprej na vseh poljih človeškega udejstvovanja. Kralj, ki je zasedel prestol v dobi, ko je bila država v velikih težavah, je danes simbol narodnega edinstva in poročilo trajnega obstoja Romunije. S tem v zvezi omenjajo listi tudi maršala Antonescu in podpredsednika vlade Mihaela Antonescu.

Sovjeti še vedno zahtevajo drugo bojišče

Stockholm, 7. novembra. AS. Londonski poročevalci švedskih listov poročajo, da je sovjetski tisk potek operacij v Egiptu sprejel razmeroma brezbrizno. Kakor je razvidno že iz govora, ki ga je imel Stalin ob 25. obletnici revolucije, zanimajo dogodki v Afriki Sovjetsko zvezo dosti manj kakor takojšnja ustvaritev druge fronte. Rdeči diktator je poudaril še enkrat potrebo te druge fronte na zapadu, kajti po njegovem bi bilo to edino, kar bi dovedlo vsaj del silovitega vojnega potenciala osi z vzhodne fronte. Tudi »Pravda« in »Izvestja« vztrajata na tej zahtevi in podčrtavata nezanesljivost anglosaških zaveznikov, ki so prelomili svojo besedo. 25. obletnica boljševiške revolucije je potekla v neosvojenih velikih mestih Rusije in v Moskvi brez mnogih manifestacij in vse prej kakor ugodno za zaveznike. Razen rdečih zastav na trgih v glavnih ulicah ni bilo ničesar, kar bi spominjalo na širokopotezne ceremonije prejšnjih let. Pomanjkanje mnogih najbolj nujnih živil je skupaj z zelo malo pomirljivimi vestmi, ki prihajajo iz južne fronte, motilo ta dan, ki je potokečl vseh v vse drugačem vzdušju pod bobnanjem silne propagande. Na Kavkazu se razvijajo stvari za Sovjetsko zvezo zelo slabo, in poročila, ki prihajajo s tega področja, navajajo neprestano umikanje Rusov na kavkaške hribe, in nevarnost, ki preti glavnim petrolejskim izvorom. Obnovljena zahteva po drugi fronti pomeni, da smatra sovjetsko poveljništvo položaj za brezupen.

GOSPODARSTVO

Ukrepi proti špekulaciji v Grčiji. Grška vlada je izdala odredbo, po kateri je dovolitev kreditov posameznikom do 1 milij. drahem in trgovcem ter industrijem do zneska 10 milijonov drahem vezana na posebno dovoljenje posebnega odbora, ki je bil v ta namen ustanovljen pri Grški banki. S tem hočejo preprečiti špekulativne nakupe blaga.

Bača v Zlinu deli za leto 1941 6% dividende. Bolgarski tobak za Italijo. Na osnovi zadnjega bolgarsko-italijanskega trgovinskega sporazuma je bil kontingent bolgarskega tobaka za Italijo zvišan za 900.000 kg. tako da računajo letos z uvozom 2,5 milij. kg bolgarskega tobaka.

Letina bombaža v Turčiji je bila zelo dobra in znaša 200.000 bal, dočim je lani znašala samo 130.000 bal.

Hrvatsko-bolgarska pogajanja. Lani je bil dne 25. septembra zaključen v Zagrebu poseben hrvatsko-bolgarski trgovinski sporazum, ki je potekel dne 25. septembra letos. Zaenkrat je bil podalšan ta sporazum do 1. decembra letos. Do tedaj pa bodo zaključena tudi že nova hrvatsko-bolgarska trgovinska pogajanja, ki se bodo te dni začela v Sofiji. Blagovni promet bo temeljil na kompenzacijskem načelu. Pogajanja se bodo vodila v glavnem za obseg kontingentov, o načinu plačil in o nekaterih carinskih postavkah.

Zvezni podpoveljnik obiskal šolske kuhinje

Zvezni podpoveljnik je v spremstvu Zvezne nadzornice obiskal 6. t. m. šole na Viču, na Cofzovi cesti, na Šmartinski, v Zeleni jami in tudi dela, ki so v teku na Prulah, kjer se pripravljajo, da bodo lahko sprejeli čim več in čim lepše šolsko mladino, ki bo deležna zimске pomoči v šolskih kuhinjah. Mogel je ugotoviti popolni red in pripravljenost kuhinj, jedilnic, shramb in zalog živil ter tovariško in prijateljsko sodelovanje med voditelji in službojci ter lepo organiziranost kakor tudi redno poslovanje. Zvezni podpoveljnik je izrazil svoje zadovoljstvo nad šolskimi kuhinjami.

Nova odredba glede zatemnitve

Visoki Komisar za Ljubljansko pokrajino odreja na podlagi lastnih določil z dne 6. junija 1941-XIX, št. 42 in 1. novembra 1942-XIX, št. 199 ter glede na potrebo, da se določa nov urnik glede zatemnitve:

Cl. 1.

Do nadaljnjih odredb velja zatemnitev od 18. ure do 6. ure.

Cl. 2.

Vse druge odredbe odloka z dne 6. junija 1941-XIX, št. 42 ostanejo nespremenjene.

Cl. 3.

Nova odredba dobi veljavo dne 11. novembra 1942-XXI in bo objavljena v Uradnem listu za Ljubljansko pokrajino.

Visoki komisar
za Ljubljansko pokrajino:
Emilio Grazioli.

Rdeči križ sporoča

V tajništvu poizvedovalnega urada za vojne ujetnike IRK, Puharjeva 2-1 naj se javijo: Bogdanovič Danica, Brzin Ignacij, Butara Melita, Celovčič Sava, Dantovič Aburaj, Dolinšek Alojzija, Hočevar Josipina, Kavčič Pavla, Kavčič inž. Viktor, Klun Ludvik, Lončarič Ivo, Marran dr. Jože, Nanut Ana, Pirš Dragica, Bebulja Mirko, Sotošek Zdravko, Štrumbelj Antonija iz Crne vasi, Vokovič Anđelja.

letom naj se javijo svojci:

Kajfeza Stanislava, vojnega ujetnika, Keka Dragotina, Sebenika Janeza, Verbiča Jerneja. Zalarja Jožeta.

Pošto naj dvignejo v tajništvo:

Kaznovani kupci in prodajalci

Urad za nadzorstvo nad cenami na Visokem komisariatu sporoča kazni, ki jih je izrekla Kr. kvestura v drugi polovici oktobra nad kršitelji predpisov o prehrani:

Ker niso dobavili svežega mleka, so bili izročeni sodnim oblastem: Sattler Kajcan, Kleče 4, Ahlin Frančiška, Ježica 16, Dečman Lovro, Stozice 9 in Dimnik Ivan, Jarše 9.

Zaradi navijanja cen so bili kaznovani Ljubljanci: z globo 300 lir Kalin Savel, tovarnar, Gajeva 6, Mergenthaler Adolf, tovarnar, Zaloška c. 63 in tovarnar Josip Lavrič, Cankarjevo nabrežje 1. Slednji mora zapreti trgovino za 30 dni. Z globo 2000 lir je bil kaznovan trgovec Mlakar Miroslav, Velika čolnarska 23 in mora zapreti trgovino za 30 dni. Z globo 1000 lir prodajalec Bucik Anton, Sv. Petra 3. Z globo 500 lir so bili kaznovani: gospodinja Pancar Tereza, Ižanska 106, prodajalka Jerina Vida, Kladezna 10, uradnica Mesec Angela, Ribniška 11, prodajalka Podboršek Helena, Sv. Petra 52, prodajalka Gale Josipina, Galjeva 164 in mizar Venturini Ludvik, Ižanska 141. Z globo 300 lir sta bila kaznovana prodajalka Kavčič Pavla, Florjanska 22 in trgovec Višnovce Roman, Florjanska 37.

Ker je nakupil svinjsko meso brez dovoljenja Prevoda je bil kaznovan mesar Dolinšek Josip, Ižanska 46 z globo 2000 lir. Mesarijo mora zapreti za 30 dni. Ker je nabavil goveje in telečje meso na brezmesni dan je bil kaznovan mesar Dular Franc, Trnovski pristan 4 z 2000 lirami globe in zaporom 10 dni, mesarija mora zapreti za 30 dni.

Ker je prevažal krompir brez predpisane dovoljenja je bil kaznovan železničar Camernik Rudolf, Zeleni log 23 z globo 300 lir. Ker je prenašal moko brez dovoljenja, je bil kaznovan kurjač Mohar Stanislav, Tyrševa 29 z globo 500 lir. Ker so odgnili blago normalni porabi, so bili izročeni sodnim oblastem: gospodinja Jerala Stefanija, Gallusovo nabrežje 7, Bec Rozalija, Celovška 90, Renko Antonija, Galetova 10. Zvašnik Frančiška, Viška 42, pek Jazbec Karl, Rožna dolina V-15, posestnik Čehovin Ivan, Vič 55 in kmet Zore Josip ter Lovro, oba Vič 13.

Ker so prodajali racionirana živila in niso vodili v red registrira o prodaji in nakupu, so bili kaznovani: z globo 2000 lir Bertog Mira, trgovka, Vodniškova 167 in z zaporom 10 dni, z globo 1500 lir upraviteljica Oblak Josipina, Glinška 3, z globo 1000 lir pek Jezeršek Franc, Zaloška 33 in Zorman Marija, trgovka, Stari trg 32, slednji je bilo blago zaplenjeno.

Zaradi nakupa blaga brez točk sta bila kaznovana z globo 2000 lir trgovca Železnikar Ivan, Marijin trg 3 in Mohar Leopold, Cesta 3, maja 7.

Debeve Giovanni, Horvat Vida, Kozak Nada, Košnik Jožica, Marija dr. Pirkmajerjeva, Vrtinik Janez.

Osebi, ki sta pozabili v uradu pleteno mrežo in 6 dopisnic, naj omenjeno dvigneta istotam.

V glavni pisarni IRK, Gosposvetska cesta 2-II, se naj oglasijo sledeče osebe ali njih svojci:

Pintar Jakob, Hojnik Slavko, Marolt Ladi-slav, Božič Franc, Oblak Alfonz, Puc Slavko, Hvale Maksimiljan, Stražišar Anton, železničar, Panžek Ana.

Slavko Osterc: Koral in fuga za klavir. Ljubljana 1942-XX. Izdala in založila Lidija Osterc. Opalografiral Orel Silvester. To delo, ki je ravno kar izšlo v tisku, kaže vse značilnosti in slogovne posebnosti pokojnega skladatelja. Oblikovno je kar se da jasno grajeno: koral, ki se giblje v slovesno počasnem tempu, ima po trikrat iz osem taktov obstoječo trodelno ABA obliko. Desna roka obdrži vseskozi svoj ritem; leva roka ima v prvem in zadnjem delu na ostanoto spominjajoč ritem v četrtin-kah, ki se v srednjem delu sprostí v osminskih gibanje. V uvodu uporablja skladatelj 4/4 takt, ki ima v sebi to nevarnost, da rad zavede nespretnega skladatelja v monotonijo; Osterc ga pa ritmično vedno drugače oblikuje in ga tako napravi zanimivega. Fuga je nasprotno uvodu grajena v živahnem allabreve taktu. Pri površnem preigravanju ne zapazimo takoj oblikovnega principa, po katerem je grajena; Ostercova akordika je namreč te vrste, da linearno mišljene teme navidezno zakrije; če pa fugo natančneje analiziramo, pridemo do zanimivih odkritij: tako vidimo, da se drži Osterc vseskozi klasične oblike fuge: teme dosledno, včasih že kar brezobzirno dosledno izpelje in jih tudi motivično dobro izrazi; v srednjem delu vpelje celó kánon, ki ritmično in melodično kontrastira z glavno temo fuge; tudi sicer dobimo v fugi kanonične fragmente. Skladba se zaključí s širokimi akordi. Kakor je Osterc v obliki jase, takoj v harmoniji in v akordičnih tvorbah sploh dosleden sam sebi oziroma smeri, ki jo zastopa, le da je v tej skladbi akordika dosti jasna in prečiščena. Započeto gibanje vztrajno nadaljuje, tudi če nastopi v glasovih medsebojno trenje; vendar se tudi nevarno uho na to, včasih nenavadno zvenéčo akordiko kaj kmalu privadi, ker uvidi, da je v te vrste skladbah skladatelj več za notranje silen, času odgovarjajoč, ritmično napet izraz kot za uho božajoče melodije. Skladbo priporočamo v študij in v izvajanje.

Z globo 500 lir sta bila kaznovana tapetnik Zakrajšek Egon, Miklošičeva 34 in trgovec Goli Robert, Cesta 29. oktobra 7, trgovec Jernejčič Stanislav iz Vrhnike 19 je bil izročen sodnim oblastem.

Ker ni vodil registra o nakupu in prodaji, je bil kaznovan ravnatelj Trnovce Budislav, Levstikova 2 z globo 3000 lir in z zaporom 30 dni.

Ker je prodajal vino letnika 1938 po nedovoljenih cenah je bil kaznovan trgovec Delich Hubert, Hranilniška 6 z globo 1000 lir in z zaporom 5 dni.

Ker sta izkoristila živilske nakaznice oseb, ki so se preselile v drugo občino, sta bila kaznovana zasebnika Lapajne Alfonz, Domobrnska 23 in prodajalka Feldstein Tereza, Cerkvena 15 z globo po 500 lir.

Ker je prodajal blago brez točk, je bil kaznovan ravnatelj Vogl Franc, Celovška 208 z globo 500 lir.

Kazensko sodišče v Ljubljani pa je izreklo naslednje kazni: po 200 lir globe in 7 dni zapore zaradi navijanja cen Gradnik Lovro, Pokopališka 8, Jurmanu Milanu, Pod hrško 4, in Cesarju Ignaciju, Ciglarjeva 15, 7 dni zapore je dobil Višnjevec Roman, Vozarski pot 1. Ker sta kupila ukradeno blago sta bila kaznovana Zavrl Anton, Sv. Petra c. 49 z globo 100 lir in zaporom 15 dni ter Zavrl Emilija, Sv. Petra 49 in z zaporom 10 dni.

Okrajno glavarstvo v Novem mestu je izreklo naslednje kazni: ker sta nabavila blago brez točk, sta bila kaznovana trgovka Miklič Ana, Novo mesto, Trg Littorio z globo 100 lir, trgovec Medic Ivan, Novo mesto, Trg Littorio 12 z globo 300 lir. Ker je prodajal blago brez točk, je bil kaznovan z globo 100 lir trgovec Kadivec Anton, Ljubljana, Sv. Petra nasip.

Ker ni prijavil prašiča, je bil kaznovan z globo 200 lir Košiček Josip, delavec v Novem mestu.

Ker je zaklal in prodajal teleta, je bil kaznovan z globo 150 lir kmet Kolenc Franc, Gornje Ponikve 9 (občina Trebnje).

Ker je sprejel prevelike količine žita v mletje in ker ni vodil registra o dohavi in oddaji v red, je bil kaznovan mlinar Blažič Ivan v Novem mestu, Prešernova 16 z globo 200 lir. Ker so oddali v mletje prevelike množine žita so bili kaznovani z globo 50 lir in z zaplenbo blaga Mihalič Marija iz Šmihla 23, Jerman Angela iz Irče vasi št. 13 in Krnc Frančiška iz Zabje vasi 2, vse v občini Šmihel-Stopiče.

Okrajno glavarstvo v Logačju je kaznovalo Gaveza Vinka iz Nadeska 13 (Stari trg), ker je prodajal živila proti predpisom z globo 250 lir, z zaporom 5 dni in z zaplenbo blaga.

Boj za združeno Evropo

Zgodovinarji so iznašli mnogo oznak za 19. stoletje.* Med temi oznakami zavzema častno mesto misel, da je bilo 19. stoletje stoletje kongresov. Vsekakor je to oznaka, ki naravno ne pove nič, vendar pa osvetli položaj, ki so ga v Evropi ustvarjali diplomatski kongresi. Kadar so se evropski državniki zbrali na kongres, se je prav gotovo kmalu k temu kongresu pridružilo še veliko zborovanje političnih strank, tem so sledili kongresi znanstvenikov, tem pa zopet kongresi raznih organizacij, ki jih je bilo v demokratičnih režimih toliko in ki so se tako hitro množile. Tako so se ustvarile razne »mirovne organizacije in družbe, ki so si v Švici izbrale stalne seje. Od tam so ustvarjale svoje podružnice v raznih drugih državah, največ pa jih je bilo organiziranih v Franciji med pristajši radikalnih in republikanskih strank, ki so bile proti drugemu cesarstvu Napoleona III. Te organizacije so na svojih vsakoletnih zborovanjih in kongresih sestavljale proglose, voditelji organizacij pa so imeli zveneče govore ali pa pisali knjige in razna druga navodila. Usodno je bilo, da je vsaka teh organizacij hotela visoko dvignuti zastavo, za katero bi se naj zbral ves narod. Voditelji organizacij so objavljali negotove programe, zahtevali pa zanje, da se jim mora vse ljudstvo priključiti. Programi so čisto zagovarjali misli in ideale, ki jih nikdo ne more zavrniti, daj so vsi z lahkoto doumevali, kako so ti načrti težavni in neizvedljivi.

Misel o združenih državah v Evropi je tako iz zavesti in zamisli nekaterih velikih duhov 19. stoletja prešla v lahkotne oblike in v okvir bučnih govorov, ki so jih imeli voditelji raznih mirovni organizacij. Te organizacije pa so vsaj teoretično imele to nalogo:

upreti bi se morale vojaškim in imperialističnim namenom svojih vlad. Njihova žalostna usoda pa je bila, da proti načrtom vlad niso mogli postaviti nasproti nič praktičnega in izvedljivega, niso mogli ustvariti ravnotežja vladnim zamislim na svoji strani in tako njihovi načrti niso bili življenjsko izvedljivi. Zato je bilo njihovo delo vedno prepolno besedičenja in to besedičenje je njihovu delu jemalo značaj resnosti. Tako se je leta 1867. v Zenevi sešel tak kongres, častni predsednik kongresa pa je bil Garibaldi. V letu 1869. pa se je v Švici sešel drugi kongres pod častnim predstvom francoskega pesnika Victorja Hugoja. Prvi kongres si je nadel nalogo, da bo proučil vprašanje »evropskih združenih držav«. Ker pa se je kongres zbral v Švici, so voditelji kongresa predlagali, da naj se Evropa organizira tako, kakor je Švica povezana v kantone. Na drugem kongresu pa so smatrali za primernejše, da naj se ustanovi »federacija evropskih narodov«. Ta sprememba ni bila lahka, če pomislimo, da so opustili načrt o enotni suvereni državi in jo sklenili nadomestiti z načrtom o zvezi med posameznimi evropskimi suverenimi državami. Res je, da so razji govorili »o narodih in ne o »državah«, ker so s tem hoteli označiti, da bo samo odstranitev prestolov in starih vlad mogla odpreti pot v dobo evropske vzajemnosti in povezanosti. S tem pa se je odkril pravi cilj in namen vseh teh organizacij in kongresov: odstraniti je treba kronane glave in ministre, ki so vdani služabniki svojih vladarjev ter so prav oni odgovorni za to, da se Evropa nahaja v stalni nevarnosti izbruha nove vojne. Menili so, da je treba »zasebno voljo posameznikov nadomestiti z voljo »svobodnih narodov« (narodom se naj da splošna volina pravica, omogoči naj se svoboda tiska, pravica zborovanja in podobne dobrote republikanskih in demokratičnih režimov). Zastopniki mednarodne delavske zveze pa so prišli še s svojo zahtevo, da naj se uvede socialna obnova, razne framaonske združbe pa so zahtevale, da naj te organizacije zavzamejo protikatoliško stališče.

Na kongresu, ki se je zbral leta 1867. se je rodila »Zveza za mir in svobodo«, obenem pa se je ustanovil dnevnik s programatičnim naslovom »Združene države Evrope«. I zveza in dnevnik pa sta živela le malo časa. Kakor običajno, se je v začetku gibanja iz radovednosti pridružil mnogo ljudi, nato pa je sledil neizogiben zastoj. Čez nekaj let je list nehal izhajati. Ko je izšla zadnja številka, je imel list komaj 300 naročnikov. Kriza v letu 1870. je na videz zopet nekoliko oživila zanimanje za združeno Evropo. Med glavnimi glasniki tega gibanja je bil Renan, ki je narodnostno načelo razlagal predvsem v duhovnem smislu in je dodajal, da ti samo zveza evropskih narodov mogla v bodoče odstranjevati nasprotja in tekmovalja med narodi. Njemu ob strani je bil propagandist Charles Lemonier, ki je ustanovil svojo skupino in imel pristaje v Švici, Nemčiji in Italiji. Vsi so vedno zagovarjali misel o združenih državah v Evropi, to misel pa so tolikokrat ponavljali, da je začela postajati dolgočasna, ker je bila notranja vsebina tišega, kar so si ti ljudje zamisljali, kmalu izpraznila. Zagovarjali so obrazec, ki ni imel dovolj zaslonbe v evropski zavesti in kulturi. Lemonier je v svoj načrt sprejel mnogo načel šole simonistov, svojo evropsko zamisel je preveč prepletel samo s političnimi vidiki, ali pa celo z vidiki strankarstva in sektarstva, preveč je bila podčrtana samo borba proti monarhističnim ustanovam, preveč se je poudarjala potreba boja proti »internacionalni duhovništvi« Pravilno in srečno je predvidel, da evropskega združanja ni mogoče urediti brez resnega in odločnega urejevanja socialnih vprašanj, ki se pa ne bi smela razvijati pod pritiskom ljudskih množic. Voditelji tega gibanja pa »niso vedeli, kaj« se naj učinkovito in dejansko uredi socialno vprašanje in tako so nihali med marksizmom in liberalnim meščanstvom, naradnje pa so sami ostli jetniki demokratičnih za-bel« brez upanja na rešitev v bodočnosti.

(Dalje.)

* Iz revije »Primato«: Carlo Morandi: L'idea dell'unità europea — 1. novembra 1942.

Komunisti umorili kaplana Antona Hočevarja

Polica, 9. novembra.

Komunistična propaganda je že pred časom vrgla med ljudi geolo, češ da so bili umori duhovščine in kmetov le neodgovorno delo podivjanih posameznikov ali nediscipliniranih oddelkov. Komunistična stranka je hotela s tem vreči od sebe krivdo za toliko prelivanje krvi, ker je videla, da je v narodu vzplamtel strašen odpor proti tolikim grozodejemom. Slišalo se je nato tudi zagotovo, češ da je zdaj konec prelivanja krvi. Očividno se je komunistična stranka preprčala, da se je z nečloveškimi pokolji med ljudstvom popolnoma onemogočila in da dvignila k vstaji proti komunizmu. Toda zločinec ne more zatajiti svoje narave. Umetnik se dogaja še naprej tam, kamor se seže razbita partizanska sila. To nam zopet potrjuje našo prejšnjo trditev, da se komunizem more ohraniti pri življenju le s pomočjo najbolj grdega na-

silja, strahovanja in prelivanja krvi. Potrjuje pa s tem tudi ono načelo, da ga bo mogoče končati le z brezobzirnim iztrebljenjem in da je vsako najmanjše prizanašanje le prilivanje olja na ogenj. Zločinstvo se mora zatirati s sredstvi, ki so primerna za zločince.

V noči od 25. na 26. oktobra so prišle komunistične tolpe v polni temi ropat v Staro vas in v Perovo pri Grosupljem. V Perovu so komunisti našli v hiši nekoga posestnika kaplana Antona Hočevarja, ki se je tisto noč mudil pri svojem znanecu. Komunisti so hišo izropali, kaplana Hočevarja pa odpeljali s seboj. V začetku so ljudje upali, da bo izpuščen, saj ni dal nikoli poverda, da bi mu moral streči kdo po življenju. Toda komunistična osvobodilna fronta ubija duhovnike že zato, ker so duhovniki, to je, ker je istovetna z borbenim komunističnim brezboštvom. Čez nekaj dni se je moglo že toliko ugotoviti, da so komunisti ubili gospoda kaplana v gozdovih neke od Podlipoglavca do Orli. Za gospodom Tončkom je jokala vsa soseka, dvigala pesti ter prisegala, da njegova smrt ne bo ostala nekanovana.

Pokojni kaplan Anton Hočevar je doma iz revne kmečke družine v Mali stari vasi pri Grosupljem. Poštena Hočevarjeva družina je vzgojila svoje

otroke v strogi poštenosti in odločni krščanski zavesti. Tudi gospod Tonček je bil že od mladih nog deležen te vzgoje. Študiral je v Ljubljani gimnazijo, kjer je bil med tovariši silno priljubljen zaradi svojega veselega in družabnega značaja. Po končani gimnaziji je vstopil v bogoslovje ter imel pred tremi leti novo mašo. Komaj je torej začel svojo duhovniško službo med ljudstvom, so mu že prezevali ni življenja tisti, ki so se nekaj izdajali za narodne osvoboditelje.

Lahko si predstavljamo, da je gospod Tonček umrl tako, kakor je večkrat omenjal, da bo umrl, če ga dobe v roke komunisti: z nasmehom in s šalo na ustih. In to je bilo tudi celo njegovo življenje: služiti Bogu z veseljem in nasmehom na ustih. Še prejšnji večer je med svojimi tovariši na Polici pel slovenske pesmi, ki jih je vedno tako rad prepeval.

Za pokojnim gospodom Hočevarjem žalujejo njegovi mnogoštevilni znanci in prijatelji, ki jih je imel povsod velik.

Glavni krivci Hočevarjevega umora so že večkrat omenjeni izpriženi študenti Šulgoj z Grosuplje, učitelj Turnar iz Višnje gore, ter voditelji komunističnih partizanov iz Device Marije v Polju in okolice, ki se polikajo po gozdovih od Podlipoglavca do Bizovika in krajevo ljudem premoženje in življenje. Roka pravice bo tudi nje dosegla, kakor je dosegla toliko drugih zločincev.

Zahvalna nedelja — dan gobarjev

Ljubljana, 9. novembra.

»Kakršno vreme prinese Uršula, tako je na zahvalno nedeljo.« Še vedno govore stari, v vremenu izkušeni ljudje. Letos nam je Uršula 21. oktobra prinesla čez dan prav prijetno, toplo in sončno vreme, po jutranji megli se je razlilo v naših krajih jesensko zlato sonce, toda ponoči od 23. naprej se je vili huda ploha tja do jutra. Prav slično vreme je vladalo na večerjajočo, zahvalno nedeljo. Zakaj je zahvalna nedelja? Naš kmetovalec je pospravil že vse svoje pridelke in na to nedeljo se z vso udanostjo in iskrenostjo zahvaljuje Bogu, da mu je naklonil dobro leto. In letošnja zahvalna nedelja je bila lepa, topla, sončna. Tu in tam se je zazibal kak oblček. Sprva ponoči je bilo nebo zvezdnato. Pozneje pa se je močno začelo oblačiti. Nagrmadilo so se dolgi valovi oblakov in okoli polnoči se je pojavila prva ploha.

Zahvalna nedelja pa je bila zlasti naklonjena vsem gobarjem, tako onim poklicnim, ki nabirajo gobe zaradi zaslužka, in onim, ki gojijo gobarstvo iz amaterstva, da se v jesenski prirodi razvedre in da poglobljajo svoje znanstvo o gobah. Po sobotnem rahlem dežju je lepo jutro že zgodaj izvalilo gobarske profesionalce v rožniške in golovski gozdove, kjer so z vso svojo strokovno spretnostjo in večnostjo pre-

iskavali vse one koticke, kjer so vedeli, da so zrastle nove gobe, zlasti dobri, zdravi, mladi jurčki. Čez dan, posebno popoldne, so se vrstile skupine posameznih nabiralec gob. Gobar-profesionalci najraje hodi sam, sam najraje vidi, da dobi velik plen in da ga nikdo ne moti. Drugi zopet so radi v manjših skupinah, da se od starejših uče gobarske umetnosti in spretnosti. Gobarji amaterji se družijo v skupine, da proučujejo vse vrste gob in da že na licu gobjega najdišča razpletajo živahne razprave o užitnosti in koristnosti najdene gobe, posebno, kako jo je treba pripravljati in zakaj je kot strupenjača različna od njej podobne užitne. Ti amaterji so veseli ljudje, pa svoj plen pošteno med seboj razdele brez vsake dobičkaželosti.

Da so gobarji imeli na zahvalno nedeljo res dober posel, je lahko človek opazoval v ponedeljek zjutraj na glavnih prometnih cestah, ki vodijo iz okolice v mesto. Nekatere ženske so nosile polne košare prav velikih jurčkov. Bili so vsi lepi in zdravi, a izredni kolosi. Mnoge okoliške družine so s sedanjim gobjo letino zadovoljne. Jurčki so začeli ugodno rasti šele sedaj v novembru, ko je še toplo vreme in imajo hkratu dovoljno moče. Oktobar je bil zelo presuh zanj. Tudi druge gobe so bile sedaj v ponedeljek na trgu v veliki izbiri. Veliko je bilo sivk, čebularjev in drugih.

Nova umetniška razstava v Jakopičevem paviljonu

V nedeljo, 8. t. m. je bila tiho odprta razstava štirih umetnikov iz Kluba neodvisnih, ki to pot nastopajo kot lastna tovariška skupina, namreč slikarja Nikolaj Omsara in Stane Kregar ter kiparja Zdenko Kalin in Karel Putrih. Na razstavo je prišlo veliko ljubljanskega občinstva, ki ljubi umetnine, kajti vsi ti umetniki so si že pridobili glas solidnega umetniškega ustvarjanja. Poleg predsednika Narodne galerije dr. Windischerja ter dr. Pretnarja, vodja

Stane Kregar: Lastni portret.

kulturnega odseka pri mestni občini, smo videli skoraj vse ljubljanske umetnike, tovariše razstavljalce, ter mnogo meščanov, ki so uživali razstavljena dela ter se tudi že zanimali za nakup. Vseh del je razstavljenih 69, med njimi jih ima skoraj polovico (29) samo Stane Kregar, ki je brez dvoma najmočnejša umetniška osebnost med njimi. Njegov razvoj iz surrealizma v zmerni stiliziran realizem je do bil v tej razstavi že ustaljene oblike ter ima velike uspehe zlasti v skupinah, pa tudi v nekaterih tihozitijih in majhnih studijah, ki so v barvah posebno sveže. 18 del razstavlja Nikolaj Omsara, večinoma tihozitij, pokrajinskih slik, pa tudi nekaj portretov ter par svežih pastelov (Dama). Bolj kot kompozicija ga zanimajo barvni problemi ter svoje gledanje na svet podaja resnično zgolj na slikarski način brez kakšne pripovedne ali idejne simbolike, ki je vidna včasih pri Kregarju. Izmed kiparjev ima Karel Putrih (10 del) močne portrete, izrazite in plastične, pa tudi kompozicije in akte, ki kažejo njegovo prvobitno kiparsko silo. Zdenko Kalin pa je vse bolj umirjen in izlihan ter razstavlja nekaj skulptur (Pastirček), sicer pa večinoma portretov, med katerimi se odlikujejo otroške glave, pa tudi nekaj karakternih portretov, tako znanih kulturnih delavcev, kakor sta pesnika Zupančič in Gradnik ter igralec Cesar Janez. (Razstavlja 11 del.) Strokovno očno bomo prinesli pozneje, sedaj samo opozarjamo na otvoritev te nove umetniške razstave v Jakopičevem paviljonu, ki je pri otvoritvi vzbujala veliko zanimanje. Odprta bo do 3. decembra 1942.

»Kdor podpira partizanstvo, podpira zločinstvo in je največji zločinec nad človeštvom in narodom.«

očeta in ljubimca, je z velikim razumevanjem prepričljivo ustvaril g. VI. Skrbinšek. Nezadržno čustvenost in čudno trpkost življenja pastorka (ga. M. Danilova) je bila izredno učinkovita. Vso težo življenja, grenko bolečino srca in vesti je pretresljivo izražala mati gospe Sarčeve. Starejšega sina, ki spozna to čudno življenje in se mu zbudi gnus in odvratnost do ljudi iz najbližje okolice, je pretresljivo igral g. Jan. Ves igralski zbor (gg. Nakrst, Peček, Gorinšek, Plut, Kožuta, in gospe: Gabrijelčičeva, Kraljeva, Starčeva, Sancičova, Gorinškova) je bil naraven, nikjer prisiljen in ves umirjen; zlasti pa je režiser g. Kovič vezal z veliko spretnostjo in talentom svet iluzij z realnim svetom.

Razno iz opere

Kot tretjo premiero v letošnji sezoni je dala operna uprava na spored Donizettijevo opero Don Pasquale. Pravezprav te predstave ne moremo šteti med premiere v pravem pomenu besede, saj je bila lanske sezono velikokrat na sporedu; občinstvu je pa v toliki meri ugajala, da ni odveč, če jo še letos slišimo. Kot je videti, ni zanimanje zanj prav nič padlo; tudi sta bili dve vlogi na novo zasedeni, tako da je predstava tudi s te strani privlačna.

Vlogo Don Pasquala je letos ponovno prevzel Betetto, ki jo je naravnost mojstrsko rešil; pri njem je prav posrečeno združeno dovršeno petje z dovršenim igranjem; tako je ustvaril tudi v tej vlogi vsestransko zadovoljiv lik, ki ostane poslušalcu trajno v spominu. Tudi Janko je, kot lani, igral doktorja Malatesto; naj bo v tej ali v oni vlogi, Janko je na odru vedno simpatično sprejet, ker se v resnici potrdi, da svojo nalogo z vso temeljito resnostjo reši. Letos je bila nova Ivančičeva v vlogi mlade vdove Norine. Posrečeno je pokazala vse slopnje ženskega pretvarjanja od navidezne ljubezni preko ksantipovske ostre obla-

Jesen na Polici

Prav te dni odlaga narava svoje rdečerumeno starostno oblečilo. Gozdovi postajajo prozorni, grmovje ne nudi več zavetja divjadi. Svetli trakovi meglenosivega neba se svetlikajo skozi debela poljskih gozdov in odkrivajo skrivnosti, ki sta jih nagnetila v njihovo neprodnost zločin in sovraštvo. To je trenutek, ki so ga neuklonljivi poljski fantje že toliko dni pričakovali: da se jim namreč odpre gozd, da planejo po zločincih in rešijo svoje domove pred ropanjem in nasiljem.

Polica! Nekaj kraljestva Lada Potokarja, etrahovalec in krvnika lastnega ljudstva, sedaj središče odpora proti komunizmu. Nič ni moglo ukloniti poljskih fantov: ne Potokarjeve grožnje, ne streljanja nedolžnih, ne mnogoštevilni grobovi nekaj minut od Police proti Troščinam. Ostali so to, kar so vedno bili: neupogljivi, pošteni slovenski fantje in moške.

Grozote, ki jih je doživela Polica, se ne dajo popisati. Tam je bila središčna točka partizanskega premikanja. Skozi Polico so se kretale partizanske tolpe na vse strani, skozi Polico so neprestano vozili vozovi nakradenega materiala, ki ga je potem Lado Potokar razpošiljal po vseh partizanskih taboriščih. Sem so prihajali novinci iz partizanskega šolskega taborišča na Panchah, in tu jih je Lado Potokar porazdeleževal po posameznih skupinah. Imel je na razpolago poseben partizanski oddelček, ki ga je pošiljal okrog ropat in odpeljati ljudi. Sam je bil silno nadut in despotičen. Zelo rad je pošiljal druge v nevarnost in v smrt, on pa je sedel na varnem in pijančeval. Polica je takrat živela v zavesti smrti, v senci predsmrtnega obutja, saj je bilo veliko pokopališče partizanskih obsojencev oddaljeno od nje le nekaj minut!

Danes so se stvari zasukale. Kjer je prej vladal strah, nasilje, smrt, je danes nepriljen smeh kmeta, vris in petje kmečkih fantov, ki stiskajo pesti, da udarijo na zakletega sovražnika, spominjajo se vseh grozodejstev, ki so jih nad njimi in njihovimi povzročili zločinci: od umora Jakopičeve družine in gostilničarja Skubca, pa do najnovejšega nasilja nad kaplanom Hočevarjem. S Police je že zbrisana sramota Lada Potokarja!

Eden izmed povzročiteljev krvoprelitja

Lado Potokar, komandant partizanske zaščite na Polici, krvnik lastnega ljudstva, ki je skupaj z dr. Podkoritnikom in Valentinčičem obsojal lastne rojake na smrt.

Iz gospodarstva

Italijanska tekstilija za Bolgarijo. Posel bolgarska trgovinska misija je kupila v Italiji 400 ton bombažnih tkanin za podoželsko prebivalstvo. Cene so znatno nižje kot so bile doslej.

Italijansko-nemška družba za tobak. V Rimu je bila z glavnico 5 milijonov lir ustanovljena družba Saitab, t. j. Italijansko-nemška družba za tobak. Naloga družbe je predelovati surovi tobak, ki bi ga nakupili v vzhodnih deželah in izvažati tobačne izdelke. 51% glavnice so v italijanski posesti, 49% pa je v nemški.

Sintetično meso na švedskem trgu. Preteklo dni se je pojavilo na švedskem trgu takozvano sintetično meso. Gre za ferment beljakovin, ki jih dobivajo iz celuloze. To meso služi za mesne polpete in zrezke. Ferment beljakovin ima večjo hranilno vrednost kot beljakovine iz zelenjave in se v kakovosti približuje naravnemu mesu, od katerega ima okus in vonj.

stijelnosti do resnične predanosti svojemu pravemu izvoljencu Ernestu, ki ga je letos prvič igral Lipušček. V kvartetu glavnih igralcev je tudi on s prijetnim petjem, dasi z neko zadržanostjo v igri, prispeval k uspehu predstave. Omenim še Jelnikarja v vlogi notarja, ki je svojo krajšo vlogo dobro rešil.

Dirigiral je Neffat, ki je lahko igrivo Donizettijevo glasbo njenemu značaju primerno slogovno pravilno podal; posebno je znal obdržati orkester vedno v pravem razmerju do pevcev. Režijo je imel v rokah Primožič, ki je vnesel na oder živahno razgibanost. Zbore je našel Simonič; prav posebno nazorno realistično je izoblikoval zbor v III. dejanju. Sceno je izvršil inž. Franz, prevod je bil Štritofov. Celoten vtis predstave je bil zadovoljiv.

Da ne bi zaradi indispozicije ali obolelosti članstva, pa tudi zaradi kakih drugih ovir reden potek predstav preveč trpel, se je uprava postavila letos na stališče, naj bodo v operah vsaj glavne vloge dvojno zasedene in nastudirane. Tudi občinstvu so take spremembe dobrodole, saj ob taki zamenjavi dobi predstava lahko čisto novo lice. Tudi primerjava pevcev med seboj, njihovih glasovnih zmognosti in njihovega odnosa do vloge sploh ni brez vrednosti. Tako smo letos v Verdijeji »Traviati« doživeli nekaj takih poskusov, ki so se dobro posrečili. Violetto je nekajkrat pela Ribičeva namesto Vidaličeva. Kot je pokazalo živahno odobravanje s strani občinstva, so poslušalci njen nastop z veseljem vzeli na znanje. Ravno tako je v »Traviati« Sradoljev zamenjal Čudna v vlogi Alfreda. Sradoljev se glasovno čimdalje lepše razvija in nam zori v prvovrstnega tenorista. Resno delo, ki ga kaže pri oblikovanju svojega glasu, ne bo ostalo brez sadu.

M. T.

KULTURNI OBZORNIK

Ljubljanska drama: »Šestero oseb išče avtorja«

(Premiera 22. oktobra 1942)

Luigi Pirandello, katerega delo smo videli epet na našem odru, je italijanski pisatelj, ki je zaslovel šele v visoki starosti svojega življenja po vsem svetu. Njegove igre so romane po odrih od Londona preko Pariza v Prago in Buenos Ayres in dalje v Stockholm po Nobelovo nagrado. Pirandello je postal bližji človeku po prejšnji svetovni vojni, ko so ljudje stali na razvalinah in niso našli okoli sebe nič stalnega in oprijemljivega. In tem je Pirandello stavil pred oči podobo giblivosti in univerzalne relativnosti. Odgovarjal je na vprašanje, ki je tako rekoč drhtelo v zraku, »Kaj je človek«.

»Šestero oseb išče avtorja« je njegovo prvo delo, s katerim je prodril v svet. To je svojevrstna igra — kakor so svojevrsne vse Pirandellove — v kateri si stoji na nasproti realnost in iluzija. Igralci prihajajo k skušnji na oder, z njimi režiser, odrski mojster, sufler in rekviziter. Naenkrat pa se pojavi šestero oseb, ki išče avtorja: starejši mož, mati v vdovski obleki, ki drži za roko štiriletno dekletce, z drugo pa fanta, malo več kot deset let starega. Zraven prihaja dekle, izzivajoče in drzno, ki gleda prezirljivo pohotnega starca in mladega človeka, ki se tudi bliža, a se drži zase kot bi vse preziral. Nihče ne verjame, da bi imele te osebe drugo eksistenco, kakor naravno. Toda, to so umetniški proizvod neznanega avtorja, ki pa niso še dovršene. Take so, kakršne nosi avtor v sebi, preden jih opiše na papirju. Umetnik jih vidi, žive pred njim, tako da bi jih lahko otipal in čutil njih dih. Pirandello jih hoče

držati daleč od sebe, a osebe žive na svojo pest in spet in spet iščejo avtorja, da bi jih dokončal. Končno najde pisatelj sredstvo, da se teh oseb odkriža. »Pustimo te osebe,« pravi, »naj gredo tja, kamor ponavadi hodijo dramske osebe po življenju: na oder.« Potem zažive »osebe« svojo nesrečno življenje; zdaj izbruhnejo prepričanje se strasti v očetu in v pastorki, zdaj spet v sinu in v ubogi materi. Igralci nezaupno in s posmehom gledajo te osebe, poskušajo jih igrati, a osebe se zdržnejo ob predstavi njih samih: ne, to niso one, osebe, ki je tako svojiska vsaka zase, ni mogoče posneti. Zdaj igra šestero oseb dalje svojo igro. To je pretresljivo razvalina družine, ki stoji pred nami vsa uboga in v sebi razklana. To so kriki srca, neizmerno duševno trpljenje, kriki žalosti in spoznanja razočaranja. V tej nedovršeni tragediji se starejši sin z gnusom obrne od vseh, deklica utone v ribniku in pubertetni fant ne more vzdržati v tem zastrujenem ozračju, zato se pa ustreli.

To je Pirandello. Sam je živel v nepopisni bedi in v neprestanih duševnih depresijah na robu blaznosti. Rodbinska tragedija je skozi dvajset let pronicala v vso njegovo umetnost. Ta tragedija nam najbolj pojasnjuje Pirandellovo ideologijo, ki bi jo lahko označili: dejstva so nič, važno je le to, kako si jih razlagamo. Umetnik filozofira in razglablja o problemu osebe. Od kod oseba in kakšen smisel ima? Ali ima sploh smisel? Da, saj »človek ne da nobeni osebi zastoj življenja«. Priključite teh šestero oseb sicer v življenje, a smisel njih obstanka taji. Šestero oseb išče avtorja, a avtor jih odkloni.

Predstava je uspešna mnogo bolj kot lani »Nocem bomo improvizirali, dele istega avtorja. Pri tem ima brez dvoma velik delež režija g. prof. Sesta. Režiser ni šel v nobeno skrajnost, igra je ostala v območju odra in je bila zato tudi iluzija mnogo močnejša pot pa, če bi se na primer igralci smejali kje v ložah. Podoba petdesetletnega moža,

Drobne novice

Koledar

Torek, 10. novembra: Andrej Avelinski, spoznavalec; Nimfa, devica in mučenica; Trifon, mučenec; Prob, škof; Teoktista, devica.

Sreda, 11. novembra: Martin, škof; Mema, mučenica; Veran, škof; Bartolomej, opat; Atenodor, mučenec.

Novi grobovi

† V Ljubljani so umrli: Gospa Marija Lehiša, roj. Podbevšek, stara 83 let. Pogreb bo v torek, 10. novembra ob 4 popoldne v Zal, kapela sv. Krištofa. — Gospa Katarina Ilam vd. Pire roj. Zorič, stara 69 let. — Pogreb bo v torek, 10. novembra ob 3 popoldne v Zal, kapela sv. Janeza. — Gospodična Marija Kopečaver, ki jo bodo pokopali v sredo, 11. novembra ob pol 4 popoldne. Pogreb bo iz kaple sv. Marije na Zalah. — Gospod Avgust Pire, učitelj v pokoju, star 78 let. Pogreb bo v torek, 10. novembra ob pol 4 popoldne iz kapelice sv. Jožefa na Zalah. — Gospod Milan Klun, lesni trgovec, star 51 let. Pogreb bo v sredo, 11. novembra ob pol treh popoldne iz kapelice sv. Andreja na Zalah.

Sestri Alojziji v spomin

Tiho, brez slovesa ste odšli od nas — ah, in tako nenadoma. Morda so bile to samo krute sanje? Ni še dolgo, odkar so odvele poletne rože, ki so vam jasnille smehljaj... Kdo je slutil, da ste zadnjikrat poslušali z nami polnetno pesem cvetočega vrta?

Pa je naenkrat prišlo drugače in šmihelski zvonovi so mehko zajokali v tišino — za slovo. Bil je njihov spet kot mol akord in oči mnogih so se zarosile. Dobra sestra Alojzija, tudi mene je tako stisnilo v duši...

Mnogo, mnogo bi vam imela povedati, ko bi se spet povrnila k vam — v tihem šmihelski samostan. Kako je bilo vsa leta, odkar sem zapustila gimnazijo: o jutrih cvetočih zmag, ki so sledila nočem, polnih skrbi, in o tistih brezskrbnih sončnih popoldnevih, ki se nasmejajo tudi študentom, in še o... in še ono... Vse, vse bi pripovedovala moja hvaležnost, ki vam jo dolgujem.

Pa je prišlo drugače. Gospod, ki je edini šel vaše skrite žrtve, ki edini je vedel, da je kelih vašega trpljenja poln — se je sklonil k nedolžno čisti duši in jo poklical k sebi. In niste preslišali Njegovega poslednjega — ljubečega klica. Saj ste se mu vedno odzvali — Vaš smehljaj je pričal le »fiat«. Božji Trpin vam je ponudil čašo, do roba polno. In Vi ste jo izpili — izpili do dna.

... ki je za nas težki križ nesel. O, draga sestra Alojzija, kako globoko ste domleli skrivnosti sv. rožnega venca. Kadar koli ste božali svoje ljubljene cvetke, je drsel med prsti mlek. Slednji dan je šla mati božja rože, bele, rdeče... In z nje ste skrbno skrivali vsako trnje: Za Vašo neumorno delavnostjo je bdela kruta bolezen in delala rov. Marija pa Vas je poplačala — za vso Vašo globoko ljubezen do Nje. Na sam Njen praznik — na praznik Marije Snežne, sta se srečali na večni poljani...

In sedaj ste pri svoji Materi in pri Nasih... Ne pozabite nas!

Moja tiha hvaležnost vam poklanja to lučko za svetil spomin. Alma.

O jadralnem letalstvu

boste zvedeli vse potrebno v edinstveni knjigi

»VESELJA DOM«,

ki bo v kratkem izšla!

Naročite »Slovenčev knjižnico«!

Inž. Franc Žužek — 90 letnik

Devetdesetletnik svojega rojstva praznuje danes v Ljubljani gospod inž. Franc Žužek, gradbeni inženir v pokoju. Rojen iz znane ljubljanske rodbine je po dovršeni realni v Ljubljani in tehn. visoki šoli v Gradcu vstopil v državno službo in služboval med drugim v Postumiji, Kranju in Ljubljani. Stevilni njegovi zlasti cestni projekti so bili v blagor naše dežele izvršeni in uresničeni. Mnogo let je bil član občinskega sveta v Ljubljani, ki mu je podelil čast ljubljanskega meščana. V zgodnji mladosti mu je umrla hčerka, po prvi vojni pa njegov sin, ki je bil svetnik finančne prokurature, tako da danes praznuje svoj redki življenjski jubilej, obdan od svoje verne soproge in številnih otročnikov, ki jim kot starešina stoji na čelu njegov v Ljubljani živeči brat upokojeni višji sodni svetnik Leopold Žužek v 93. letu svoje starosti. Tudi mi čestitamo jubilarju, ki lahko s ponosom zre na svoje nesrečno delo in uspehe, ki si jih je v življenju priboril.

— **Železniški upokojenci** naj dvignejo »Prijava za prejemanje draginskih dokladov, ki jih morajo predložiti vsi upokojenci in vdove vsako leto, pri najbližji ediciji (žel. postaji), kjer so v etaležu. Upokojenci iz Ljubljane in najbližje okolice Ljubljane doka prijave na postaji Ljubljana. Prijave mora vsak čimprej vrniti potom postaje železniški direkciji. Opozorjamo, da je na obratni strani prijave zabeleženo ime posameznega upokojenca.

— **Spremenljivo jesensko vreme.** V petek je bil dosežen v dnevi temperaturi najvišji maksimum, ko je bilo popoldne +20,6° C. Nato je začela temperatura zaradi deževja in ker je po planinah snežilo, naglo padati. Tako je že v soboto dnevna temperatura padla na +12,5° in v nedeljo na +11,8° C. V nedeljo zjutraj je bil zaznovan jutranji minimum +4°, a se je v ponedeljek dvignil že na +7,2° C. Ko temperatura pada, pa se nasprotno zračni tlak jači. Tako se je v nedeljo barometer dvignil na 763,4 mm, v ponedeljek pa na 765,8 mm. Nedelja, 8. t. m. je bila prav jesensko lepa in sončna. V soboto je bilo nekoliko deževno. Tako je dežomer zaznavoval v nedeljo zjutraj 0,3 mm dežja. V nedeljo čez dan je bilo, kakor omenjeno lepo, a po noči se je vreme hitro preobrnilo. Okoli polnoči so se začeli vrstiti kratki nalivi. Do ponedeljka zjutraj je padlo za 3,9 milimetra dežja.

— **Se o amnestiji.** V nedeljo je bil objavljen članek, da lažjovaduh niso deležni zadnje, velike amnestije iz razlogov vojne discipline in ker so izrabljali okolnosti, ki jih je povzročilo vojno stanje. Splošno so članek odobraval drugi pa zahtevalo, da se mora objaviti ime onega železničarja, ki je tako grdo ovadil dva svoja stanovska tova-

riša, da bi nato sam zasedel njiju mesti. Imena za enkrat zato nismo mogli objaviti, ker je preiskava še v teku. Kakor hitro pa bo določena javna razprava in izrečena sodba, je pač jasno, da bo objavljeno ime tega železničarja. Zanimiva je dalje rešitev v neki drugi kazenski zadevi. Zaradi zločinstva tatvine je bil neki G. obsojen na 1 leto 4 mesece strogega zapora. Bil je amnestiran odnošno se mu je ostanek kazni odpustil. Državni tožilec se je proti rešitvi okrožnega sodišča pritožil na apelacijsko sodišče. V pritožbi je bilo naglašeno, da se v kazenski zadevi G. ne bi smela vporabiti amnestija z ozirom na nje določbo čl. 4. Odlok je bil izdan v duhu italijanske zakonodaje. Pojem »delitto« je mnogo širši nego pojem »zločinstvo« v smislu našega, še veljavnega kazenskega zakona. Po italijanskem kazenskem zakonu spadajo vsa kazniva dejanja zoper imovino (tatvina, poneverba, prevara) pod pojem »delitto«, ki ne spada pod amnestijo. Zato ni na mestu v omenjenem primeru amnestija. Apelacijsko sodišče je ugodilo pritožbi državnega tožila.

— **Očesni specialist zdravstveni svetnik dr. R. Bassin** zopet ordinira.

— **Nesreče na deželi.** Vlak je povozil nekega neznanca pri Kozarjah v ljubljanski okolici. Močno poškodovanega so prepelali v nedeljo popoldne v bolnišnico. Njegova identiteta še ni znana. — Marija Grabnarjeva šestletna posestnikova hčerka v Vel. Gabru na Dolenjskem je padla in si prebila lobanjo. — Marija Vidičeva, 63 letna prevzetrkarica iz Gabrovske, občina Zagradec na Dolenjskem, je tako nesrečno padla, da si je zlomila desno nogo.

— **Bojast povzročila smrt.** Poljska delavka Ana Konrvinikarjeva iz Stične je v pretek umrla v ljubljanski splošni bolnišnici, kamor je bila pripeljana zaradi hudih poškodb, ki jih je dobila, ko jo je napadla huda bojast, jo vrgla na tla tako, da se je potolkla po glavi in si poškodovala vrat. V bojastnih napadih se je žena premetavala in so jo le z veliko težavo obvladali. Zdravniki so vse poskušali, da bi ji rešili življenje.

— **Najstarejši nemški veteran umrl.** V starosti 102 let je umrl najstarejši veteran Nemčije, kmet Henrik Wiltmann iz Peckeloch na Westfalskem. Udeležil se je vojsk leta 1864, 1866 in 1870-71 ter se je udeležil tudi pohoda v Pariz. Do zadnjega je bil zdrav in krepak.

— **Mila jesen je tudi v mrzlem gorovju na Tirolskem** prinesla naravno čudo. Tako so se na prisojnih pobočjih Patscherkofela že v tem času razcvetele za prihodnje leto pripravljene planinske rože, ki s svojim cvetjem razveseljujejo planinskega potnika. Dalje proti dolini natiš neredko na razcvetele divje rože in šipek na istem grmu. Brusnice, od katerih so nabirali že pobrali sad, imajo spet nove cvete.

— **Zlat prstan v krompirju.** Te dni so v nemškem kraju Platz an der Naser izkopali krompir, v čigar prstu podobnem izrastku, je tičal zlat prstan z velikim rdečim rubinom. Najbrž je bil prstan izgubljen na njivi, nakar so ga podorali in je nato krompir zrastel skozi prstan.

— **400.000 kilometrov prehodil v svojem življenju.** Ljudje si delo pismoše večinoma ne morejo pravilno predstavljati. Zato je omembe vredno 40 letni službeni jubilej nekega podeželskega pismonoše iz Gebardseima v Westerwaldu. Ta pismonoša je skozi štiri desetletja, ne da bi bil tudi en sam dan izostal zaradi bolezni, dnevno peš opravljal svojo službo v svojem več kilometrov dolgem okraju, pri čemer je moral vsak dan prehoditi 28-30 km. To je zneslo v štiridesetih letih 400.000 kilometrov.

— **Domov se je vrnila, ko ji je zvonil mrtvaški zvon.** 72 letna Marija Hoskova iz Sudetov je šla v bližnje mestce nakupovat. Nenadoma ji je pa postalo slabo. Zgrudila se je na tla in ni dala od sebe nobenega življenjskega znaka. Obvestili so domovinsko občino, da je umrla. Naslednji dan pa se je starka spet zavedla in hilela domov. Ko je dospela tja, so ravno zvonili za njo z mrtvaškim zvonom.

— **Težak krompir.** V Suterode na Hanoveranskem je neki kmet pridelal krompir, ki je tehtal poldrug kilogram. Je to krompir vrste »blagoslov njivec«, ki ga sadijo na kmetiji že 15 let in ki je tudi letos bogato obrodil.

Ljubljana

1 I. mešana ljudska šola na Viču pišne z rednim poukom v ponedeljek 16. novembra t. l. Učenci (ke) 3, 4, 5, 6. in pomožnega oddelka pridejo v šolo zjutraj ob 7.45, učenci (ke) 1. in 2. oddelka za ob 12.45.

1 Strokovno-nadaljevalna šola za stavbne obrti se je preselila iz poslopja ljudske šole na Grabnu v ljudsko šolo na Prulah ter pričela z rednim poukom, ki bo vsako sredo in petek ob 14. Prosimo gospode mojstre, naj svoje vajence redno pošiljajo k obveznemu pouku.

1 Licitacija v mestni zastavljalnici na Poljanski cesti 15 bo v četrtek 12. novembra t. l. ob 15, ko bodo prišli na dražbo v letošnjem aprilu zastavljeni predmeti. Ti bodo razstavljeni isti dan od 10-11 v uradnih prostorih zastavljalnice.

1 »Didel didel dajka...« Narodna zakladnica je prebogata z otroškimi verzji, ki pa, žal, vedno bolj padajo v pozabiljenje. Najlepši taki verzji, ki jih bodo naši otroci z veseljem poslušali in jih ponavljali, so zbrani v posebnem poglavju knjige »Vesela doma«, ki vsebuje poleg tega bogat izbor vsakovrstnih iger in razvedril za družinski krog. Izšla bo čez par dni v »Slovenčevi knjižnici«.

1 V Ljubljani umrli ob 30. oktobra ob 5. novembra. Križnar Alojzija, roj. Brezar, 72 let, zasebnica. Glinška ul. 15; Lavrič Franciška, 81 let, trgovka, Vidovdanska cesta 9; Jeršin Michael, 86 let, kmetovalec, Lahov stradan 67; Praznik Jože, 30 let, čevljar, bivališče neznan; Polanček Marija, 86 let, zasebnica, Japljeva ul. 2; Mikoč Marija, roj. Planinšek, 81 let, vdova delavca, Cesta na Brdo 12; Kotnik Marija, roj. Jurjavčič, 81 let, vdova uslužb. fin. strazhe, Poljanska c. 16; Koželj Jerica, rojena Ogrinc, 78 let, vdova izvoščka, Kolodvorska ulica 12. — V ljubljanski bolnišnici umrli: Uračnik Jože, 20 let, delavec, Radomlje 3 pri Kamniku; Zagar Jože, 53 let, delavec, Vič 72; Praznik Jože, 30 let, čevljar, Tržišče; Mehle Marija, roj. Zakrajšek, 86 let, vdova železn. sprevodnika, Jenkova ul. 14; Ljubi Elica, 53 let, snazilec čevljev, Gosposvetova c. Delavski dom; Brenc Herta, 31 let, šivilja, Wolfova ulica 3; Krašovec Franc, 32 let, delavec, bivališče neznan; Pirih Matej, 61 let, mizar, Tržaška cesta 4; Jelenc Luka, 86 let, ravnatelj mešč. šole v p. Cesta 29. oktobra 20; Markič Ivan, 80 let, bolniški strežnik v p. Predovičeva ulica 32; Vrščaj Klementina, roj. Božič, 63 let, žena profesorja v p. Staničeva ul. 31; Kozlev-

Tipi ruskih ujetnikov, ki so jih zajele čete italijanske armade v Rusiji

čar Franc, 94 let, obč. ubožec, Stranska vas pri Grosupljem; Koprivnik Ana, 58 let, obč. uboga, Stična; Ribič Ivan, 82 let, skladiščnik drž. žel. v p. Ob Zeleni jami 1.

1 G. Donizetti »Don Pasquale«, komična opera v treh dejanjih. Osebe: Pasquale — Betetto, Malatesta — Janko, Norina — Ivančičeva, Ernesto — Lipušček, notar — Jelnikar, Dirigent A. Nefat, režija in scena R. Primožič, zborovodja R. Simoniti.

1 Na Golovecu je mnogo jurčkov. Bilo je že mnogo pritožb, da na Golovecu ni več dobili jurčkov in da so golovski gozdovi oropani te dobre gobe. O tem je bilo že veliko napisanega. Novembrsko deževno in hkratu toplo vreme pa je pokazalo, da raste po golovskih gozdovih še prav mnogo lepih jurčkov. Mnoge ženske so v nedeljo nabrale izredno lepe jurčke, prave eksemplare. Tudi drugi nabirale so jih nabrali toliko, da so jih v košarah prinašali v ponedeljek zjutraj stran kam, ki so jih naročile. Oktobar je bil presuh za jurčke, kakor tudi za druge gobe.

Naznanila

GLEDALISCE. Drama. Torek, 10. novembra ob 16.30: »Sestero oseb išče avtorja«. Red. Torek, Sreda, 11. novembra ob 16: »Hamlet«. Red. Sreda, Četrtek, 12. novembra ob 16.30: »Gradbenik Solness«. Red. Petek, 13. novembra ob 15: »Oče naš...«. Izven. Znižane cene od 15 lir navzdol. — Opera. Torek, 10. novembra ob 16: »Don Pasquale«. Red. B. — Sreda, 11. novembra ob 16: »Traviata«. Red. A. — Četrtek, 12. novembra ob 16.30: »Seviljski brivci«. Red. Četrtek, 13. novembra: Zaprt.

RADIO. Torek, 10. novembra: 7.30 Slovenska glasba. — 8 Napoved časa, poročila v italijansčini. — 12.20 Plošče. — 12.30 Poročila v slovenščini. — 12.45 Pisana glasba. — 13 Napoved časa, poročila v italijansčini. — 13.10 Pet minut gospoda X. — 13.15 Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. — 13.20 Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Sijancec: simfonična glasba. — 14 Poročila v italijansčini. — 15 Novi orkester vodi dirigent Fragna. — 15 Poročila v slovenščini. — 17.15 Plošče »La Voce del Padrone«. — Columbias. — 19 »Govorimo italijansko«. prof. dr. St. Leben. — 19.30 Poročila v slovenščini. — 19.45 Lahka glasba. — 20 Napoved časa, poročila v italijansčini. — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. — 20.30 Volaske pesni. — 20.45 Lirična prireditel družba ETAR: Seviljski brivci v odmorih A. Nicotera: Pogovor s Slovenci: zanimivosti v slovenščini. Po končani operi poročila v italijansčini.

LEKARNE. Nočno službo imajo lekarne: mr. Sušnik, Marjan trg 5, mr. Dov Klanjšček, Gosposvetska cesta 4 in mr. Bohinec, Cesta 29. oktobra 31.

POIZVEDOVANJA. Izgubila se je damsko zapustna bra dne 7. novembra od Smarinske ceste do Kongresnega trga. Ker je drag spomin, se najditelj vjdno naproša, da jo vrne proti primerani nagradi v upravnistvo »Slovenec«.

Nal sel damsko zapustno uro, Sečnik, Jenkova 9.

Z Gorenjskega

Koncert za zimsko pomoč se je nedavno vršil v lepo okrašenem prostoru za uslužbenstvo v tekstilni tovarni v Litiji. Sodeloval je orkester in neka pevska skupina, ki je prednašala pristne koroške narodne napeve.

Poročili so se v Kranju: Andrej Peternel, krojaški pomočnik in Marija Mastnak, oba iz Zavodnja, občina Oselica; Emil Zaverl, brivski mojster, in Matilda Avpič, oba iz St. Vida nad Ljubljano; Franc Rebolj, slikarski pomočnik iz Zgornjih Pirnič pri St. Vidu nad Ljubljano, in Neža Bogataj iz Mednega; Ivan Razič, poljedelski delavec, in Marjana Malovrh, hišna pomočnica, oba iz Planine, občina Trata.

S Spodnjega Štajerskega

Zeter smrti v Mariboru so umrli: zasebnica Angela Mlakar, stara 79 let, Frane Purgaj, star 73 let, in 51 let, posestnikova vdova Marija Mandl. V Spodnji Polskavi je v starosti 61 let umrla Marija Struc. V Celju so umrli: 59 letni Leopold Krolfelj, 67 letni Karel Breznik, 89 letna Amalija Kranje in 83 letni Frane Ferjančič, vsi iz Celja, dalje so umrli: 48 letni Anton Guček iz Mrzelga polja pri Jurklostru, 60 letna Franciška Tanšek roj. Piščanec iz St. Jurja ob južni železnici, 31 letna Jožefa Kimovec roj. Šerko in Marija Kolterer iz Turna pri Slivnici.

Poročili so se: Karel Gračnar in Kristina Bendečič, Avguštin Špacapan in Erika Povše, vsi iz Celja, Evstahij Krašovec z Dunaja in Jožefa Pungershak iz Celja, in Anton Zupane in Terezija Bukošek, oba iz Rinfika pri St. Juriju ob južni železnici.

Padec z lestve. V Ščavnici je padel delavec Peter Hrašnik z lestve in si zlomil medenico. Prepeljali so ga v graško bolnišnico, kjer pa je kmalu nato umrl. — 30 letna kuhinjska dekla je padla tako nesrečno, da si je zlomila levo ramo. — Pri igranju se je ponesrečil 7 letni sin občinskega uslužbenca Frane Kranje od Sv. Benedikta in si zlomil levo roko.

Iz Srbije

Preosnova srbske vlade. S pristankom nemških zasedbenih oblasti se je srbski ministrski predsednik Nedić odločil preosnovati svojo vlado, ker je dosedanja vlada rešila svojo nalogo, ki si jo je postavila lani, t. j. pomiritev dežele in uničenje vseh razdiralnih elementov. Nova srbska vlada je sestavljena takole: ministrski predsednik Milan Nedić, notranji minister bivši poslanec Tanasije Dinić, prosvetni minister Velibor Jonić, pravosodni minister Bogoljub Kujundžić, finančni minister Dušan Djordjević, minister za narodno gospodarstvo dr. Milorad Nedeljčević, minister za kmetijstvo in prehrano ing. Radoslav Veselinović, minister za pošto, brzojav in telefon biv. armadni poveljnik Josif Kostić, minister za promet general Djura Dočki, minister za socialno politiko in ljudsko zdravje Stojimir Dobrosavljević in gradbeni minister ing. Ognjen Kuzmanović. Iz sestava vlade je razvidno, da so iz prejšnje srbske vlade izpadli: bivši notranji minister Milan Ačič-

movič, minister za narodno gospodarstvo Mihajlo Oljčan, minister za socialno politiko dr. Mijsković in pravosodni minister dr. Cedimir Marjanović, katerega je v resoru zamenjal dosedanja kmetijski minister Bogoljub Kujundžić. Novi srbski notranji minister Tasa Dinić je bivši poslanec ter je v prejšnji Nedičevi vladi zavzemal položaj posebnega komisarja za uređitev vseh uradniških vprašanj. Novi kmetijski minister dr. Milorad Nedeljčević je bivši glavni ravnatelj Poštne hranilnice in izdajatelj tednika »Agrarna misel«.

Po preosnovi vlade je Nedić poklical k sebi srbske časnikarje ter jim dal izjavo o razlogih, ki so ga vodili za to preosnovo. Kakor že omenjeno, je eden od razlogov za izvršeno preosnovo ta, da je prejšnja vlada že rešila svojo nalogo ter je deželo očistila vseh notranjih sovražnikov. Slednja vlada mora rešiti sedaj še druga nič manj važna vprašanja, pri reševanju katerih bodo za vlado merodajni samo blaginja in sreča naroda kot celote. Po Nedičevi izjavi je treba sedaj srbsko ljudstvo pripraviti na možnost samostojnega življenja, kar bo mogoče doseči samo z obsežnimi reformami na vseh področjih srbskega narodnega gospodarstva v smislu zahtev novega časa. Kakor prejšnja bo tudi sedanja srbska vlada stala nad strankami in posameznimi političnimi skupinami ter bo sleherni poskus političnega udejstvovanja in vpliva na javno udejstvovanje vlade še bolj zatirala. Končno se je Nedić zahvalil za dosedanje sodelovanje prejšnjim štirim svojim ministrom, ki so mu dali svoje položaje na razpolago, da so na ta način napravili mesto za nove ljudi.

64.

ROPARJI NISO MOGLI VERJETI, DA JE UJET NJIHOV GLAVAR. KO PA JIM JE TOVARIS NATANČNO POJASNIL, SO SE RAZBEZALI NA VSE STRANI. OD TAKRAT JE IMELA DEŽELA MIR PRED NJIMI.

65.

GLASOVITEGA ROPARJA HARAMBASO SO Z RAKVIJO VRED NALOŽILI NA VOZ IN GA ODPELJALI V PRESTOLNISO JECO.

Idila iz starih časov: užaljeni mestni očetje

Sredi 18. stoletja je ljubljanski magistrat izgubil že mnogo svojega nekdanjega ugleda. Že zdavnaj so bili mimo tisti časi, ko so župan in mestni svetovalec kot zastopniki skoraj samostojne občinske uprave nastopali v javnosti v prekrasnih pisanih oblekah in so jim krasno oblečeni služabniki v slavnostnem sprejmu nosili na srebrnem krožniku mestne ključke, in pred mestnim sodnikom sodnijsko palico. V oblastnosti tedanje c. kr. birokracije ni bilo nobenega prostora več za nekdanjo občinsko avtonomijo. Leta 1747. so na Kranjskem odpravili mestne deželne vice-doma, ki je, kot cesarjev namestnik, stoletja dolgo branil pravice mestnega prebivalstva proti kakim napadom plemstva ali drugih osebnosti. Mesto so neposredno podvržili c. kr. okrožnemu uradu, ki je storil vse, da bi ponižal magistrat in bi dobil vodstvo mestne uprave v svoje roke. Občinski svet ni smel niti o najmanjših zadevah samostojno odločati. Če je bilo treba popraviti kak žleb na rotovžu ali si nabaviti še tako neznaten del opreme — je bilo treba to predložiti okrožnemu uradu, ki je moral to pregledati in dovoliti, pri čemer pa tozadevni uradniki niso nikoli opustili prilike, da se ne bi prav surovo obregali ob mestne očete in jim dali čutili, kako v njih obeh prav nič ne veljajo.

O jako izrazitem primeru te vrste poročala lokalna kronika iz leta 1785, torej iz dobe vladanja cesarja Jožefa II. Dne 13. junija tistega leta je bilo magistratu sporočeno, da so neki zidarji razdelili mestni tlak ob mestnem vodnjaku in ob sosodni šoli normalki in pravkar skušajo odvesti vodo iz vodnjaka v šolsko poslopje. In da to delajo za profesorja Hacqueta, ki biva v tistem poslopju.

Profesor Belsazer Hacquet, znani prirodoslovec in etnograf (rojen l. 1733. v Bretagni, umrl 1815.), je takrat vodil zaradi praktične izobrazbe zdravnikov anatomski zavod, ki je bil v šolskem poslopju normalke. Kazalo je, da so vodo odvajali zato, da bi bil anatomski zavod preskrbljen z njo. Seveda je bil občinski svet upravičeno tega mnenja, da bi bilo treba to najprej njemu naznaniti in dobiti dovoljenje magistrata.

Umljivo je torej, da je bil magistrat osupel in je vprašal okrožni urad, kaj naj to pomeni, in ali je nemara okrožni urad dovolil kaj takega? Poglavar okrožnega urada, grof Barbo, pa je odgovoril, da okrožni urad ne ve nič o tem.

Zdaj je stopil na pozornost mestni sodnik. Dvakrat je poslal pošto tistim, ki jih je bil dr. Hacquet naročil, in jim je ukazal v imenu mestnega sveta, naj delo takoj ustavijo. A že popoldne so delavci nemoteno opravljali svoje delo dalje. Magistrat je nato poslal tri načelnika mestne straže z naročilom, naj delavce prime. Hkrati pa sta se pojavila ondi tudi Hacquet in neki Jenčič, ki je vodil delo. Hacquet, ki je bilo njegovo eurovo, včasih skrajno brezobzirno vedenje obče znano, se ni dal niti malo motiti. Še več, na račun mestnih očetov je vpričo stražnika izustil besede — kakor se je kasneje občinski svet v neki vlogi pritožil — »jako nespodobne besede, ki jih človek izreče le v sili in ne brez rdečice v obrazu. Kakšne so bile te besede, pa kronika ne pove, vendar je čutili, da so bile jako hude. Nato sta Hacquet in Jenčič pozvala delavce, naj delajo dalje.

Zdaj pa je magistrata minilo potrpljenje. Dal je delavce »z vojaško pomočjo« prignati na rotovž in jih zapreti. Takoj se je pojavil Jenčič na magistratu, kjer je bila vprav seja, ki ga je bil Hacquet brez dvoma dobro poučil, in se je ondi vedel jako nevljudno, grozil je in psoval mestne očete. Nazaj je zdrvel na okrožni urad in je vložil pritožbo.

In zgodilo se je nekaj neverjetnega! Okrožni komisar de Copinis je poslal po župana in ga je vpričo Jenčiča in pisarjev tako nadržal, da so vsi stanovanke iz nasprotne hiše prihiteli k oknom, da bi poslušali, kako je bil mestni poglavar opsovav na navadnem uradniku. Kakor so povedali očividci, je komisar tako obdeloval župana deželne prestolnice, kakor ne bi smel niti svojega slugo. In slednji je izustil svoje najgloblje mnenje, rekoč: »Mi, tu na okrožnem uradu, ne poznamo nobenega magistrata...«

Seveda ni mogel župan, kot predstavnik občine, kar mirno prejeti te sramote. V zaupanju v uvidevnost in pravico ljubeznost okrožnega glavarja se je najprej obrnil na okrožni urad, ki ga je bil pravkar tako užalil. Prosil je, da naj prisili Hacqueta in Jenčiča, da se mu oprostita, in naj določi, da v bodoče ne bo več niti magistrat niti kak njegov član deležen takega sramotenja.

Okrožnemu uradu pa se v njegovem odgovoru ni niti vredno zdelo, da bi se oziral na to upravičeno prošnjo. In to je dognal, da voda ni bila namenjena osebnosti Hacqueta, marveč anatomskemu zavodu, ki je sam zaprosil zanjo in je dobil od vlade tudi tozadevno dovoljenje. Vse stroške bo poravnala »domestikalna blagajna«, je kakor pomirjevalno dodal okrožni urad, čeprav magistrat v svoji vlogi ni omenjal stroškov, am-

pak le vprašanje o varstvu časti za svoje predstavnike in člane. Sicer pa, je navedeno v tem čudnem odgovoru okrožnega urada, gre tu le za majhno količino vode in tudi ta bo uporabljena samo pozimi. In da je sploh čudno, da se magistrat obregne o priliki take, za javni blagor koristne zadeve, saj je izobrazba v anatomskem zavodu na podlagi najvišje oblasti prvi pogoj za bodočo nastavitve vseh tistih, ki se hočejo izvežbat v ranocelstvu, in to so v prvi vrsti meščanski sinovi! In slednjič naj bi bil magistrat pomislil tudi na to, da so tisto poslopje s precejšnjimi stroški dali postaviti kranjski stanovi v korist splošne blaginje!

O kakem zadoščenju pa nobene besede! A magistrat je trdil svoje, češ da je treba v tem primeru razjasniti prvo, najvažnejšo točko, in je še enkrat zaprosil, naj se dr. Hacquet in Jenčič oprostita, in šele nato se bo magistrat izjavil o drugi točki.

To stališče pa je okrožni urad smatral za nekakšen upor in je dal magistratu na znanje, da mu magistrat ne bo dajal nobenih predpisov, ampak da se mora le pokoravati. Zato ga poziva, naj v 14 dneh odgovori na vprašanje glede vode za anatomski zavod, ker »bo okrožni urad sicer prisiljen storiti resne korake«.

Očitno so hoteli magistrat prisiliti, da bi vprašanje o kakem zadoščenju sploh opustil. Seveda je dovolil odgovoriti glede na vodo, a se je hkrati obrnil na višjo oblast, na deželno vlado, in skušal nujno doseči, da naj izda ukaz o zahtevanem zadoščenju, ki bodi sorazmerno z žalitvijo. Žalitev pa se je izvršila javno in pred mnogo pričami in s poudarjenimi izrazi. Zatorej se mestni svet ne more zadoščit z navadnim preklicem.

Deželna vlada je odgovorila, da zasluži Jenčič zaradi svojega nepremišljenega vedenja najhujši ukor in da se bo moral občinskemu svetu vpričo vseh svetnikov oprostiti. A Hacquet je pozvan, naj se magistratu pismeno oprostí.

Najboljše moštvo v mestu je SK Ljubljana

Včeraj je bila zahvalna nedelja. Dan, ki je določen v zahvalo za dobro žetev in dobro letino. Podoben praznik so slavili tudi stari Grki v pokrajini Elis: najlepše sadove zemlje so prinašali pred žrtvenik, kjer so jih darovali bogovom v zahvalo, potem pa so krenili v stadion in nadaljevali s svečanostmi. Tu v stadionu so žrtvovali to, kar je na človeku zemeljskega: njegovo moč, lepoto in zmago na tekmi. To so bile stare olimpijade: praznik dobre letine in praznik človeške moči.

O tem smo premišljevali, ko smo šli včeraj popoldne na stadion. Kako drugačen je človek 20. stoletja in kako je »sortiran« njegovo čustvovanje v bojem hramu, v gledališču, na stadionu. Šli smo gledat navadno športno tekmo, živeti smo se morali v dejansko stanje in motriti igro, pri kateri je šlo za vprašanje, katero nogometno moštvo v Ljubljani zasluži naslov prvaka.

700 gledalcev na stadionu

To vprašanje je zanimalo včeraj vsakogar, ki zasleduje športne kotičke v dnevnem časopisu. Tri nedelje so igrali za točke in včeraj si je pogledalo iz oči v oči dvoje najboljših moštev: SK Ljubljana in SK Mars. Ljubljana

Dr. Hacquet je to storil v jako čudnem pisnu, ki je dokaz, kako so se takrat zasebniki lahko vedli z najvišjo oblastjo. Takole je pisal Hacquet:

»Ker je prišla pritožba tukajšnjega magistrata v roke neke visoke vlade, češ da sem se pregrešil zoper njegovo sodno pravico in sem se sprilo njega nedostojno izrazil, in ker mi je bilo z visokega mesta naročeno, da naj, če bi bila pritožba upravičena, to prekličem, se nisem niti za hip pomisljal, da ne bi, glede na ukaz, tega s pričujočim storil in ne bi tukajšnjega magistrata vsak čas pripoznal za to, kar je.

V Ljubljani, 1. avgusta 1785.

Dr. Hacquet.«

To pa ni bilo oproščanje, ampak le nova žalitev.

Jasno je, da se magistrat s takim »zadoščenjem« ni mogel zadovoljiti. Zatorej je še enkrat poslal okrožnemu uradu vlogo, da naj poskrbi za umestno zadoščenje. A ker je bil okrožni urad, kakor je po vsem tem razvidno, za Hacquetom, je več kot dvomljivo, ali je ugodil prošnji magistrata. V listinah vsaj ni nikjer besedice o tem, da bi bil urad kaj ukrenil zoper Hacqueta. Zatorej kaže misliti, da je okrožni urad hodičasto Hacquetovo izjavo vzel z zadovoljstvom na znanje, in da je bila ta, tako junaška borba magistrata za svojo čast in zoper okrnjenje svojih pravice, povsem brezuspešna.

Nevarno ime

Neki vojak iz Horsensa na Danskem je prišel v neko garnizijsko mesto k vojakom. Ker je prišel ponoči, je prenočil v nekem hotelu. A zjutraj ga je prišla policija in ga navzlic ugovorom zaradi tatvine zaprla v ječo. Šele kasneje se je izkazalo, da se ta vojak ni le tako pisal kakor pravi tat, ampak je imel tudi isto krstno ime in je bil istega dne in istega leta rojen in prav tako tudi v Horsensu.

je imela že od svoje ustanovitve nekaj monopol na prvo mesto. Nič čudnega, če pomislimo, da je prevzela dediščino nekdanje nogometne Ilirije in Primorja. Hudo narobe bi bilo, če bi tako moštvo včeraj odpovedalo in odstopilo prvo mesto Marsu. Ta pa ni imel ničesar izgubiti: če bi zmagal, bi pripravil svojim prijateljem veliko presenečenje, tako pa, ko je podlegel, ni bil nikdo razočaran.

Čez 700 gledalcev je prišlo zgodaj popoldne na stadion, da vidi finalno tekmo, ki pomeni uradni zaključek letošnje sezone. Ti so se prepričali, da ima Ljubljana še vedno enajstotnico, podobno trdnjavi, ki se ne da zavzeti. Izid je bil 3:0 v korist Ljubljane in je docela zaslužen. To, kar so gledalci včeraj videli na prikupnem stadionu, je bilo v glavnem tole:

S četrtino zamudo so se predstavili sodniku g. Vrhovniku igralci v naslednjih postavah:

Ljubljana: Rožič, Lah II, Obersnel II, Pelican, Varl, Pupo, Hacler, Bertoneclj, Acko, Lah I, Vodeb.

Mars: Porenta, Prijatelj, Klingenstein, Dolinar, Slamič, Pišek, Piskar I, Piskar II, Zigon, Fajon, Doberlet.

Italijanski tanki vozijo po puščavskem pesku na egiptovskem bojišču.

Pol ure vroče borbe

Začetek je bil hudo živahen in prvi vtis je bil, da se igralci zavedajo, da ne smejo zamuditi nobene minute in nobene prilike. V prvi minuti je že uspel Ljubljani prodor vse do mreže in le sreča je hotela, da ni bilo zadetka v polno. Mars prenese igro spet na odprto poljano, kjer valovi križem krazem in do 12. minute zabeležimo samo po en kot plave (Ljubljana) in po enega za rdeče. O lepem nogometu se ne more biti govora, zakaj igralcem se vidi spočitost in igrajo bolj z nogami kot pa z glavami; srčno startajo in pridno sprintajo in se za vsako žogo potegujejo. Igra še ni racionalna, pač pa poteka v borbi za oblast nad žogo.

Lah igo v 17. minuti lepo priložnost, Mars postavlja »zide«, strel pa svigne previsoko. V vrstah Marsa je opaziti stratega, ki dirigira igro in daje sam dober zgled požrtvovalnosti. To je Slamič, eden najpopularnejših na igrišču. V 24. minuti prodre Ljubljana z napadom in v usodnem trenutku pride do besede Kroupa. Vratar ujame žogo in jo spet izgubi, potem pa je slišati veselo ploskanje. 1:0 za Ljubljano. Mars ne okleva in se bori požrtvovalno naprej. Igra ni več zaleta, kot je bila spocetka, pač pa postaja racionalnejša. Tu pa tam se posvetijo lepe poteze. Tako n. pr. v 26. minuti, ko poda Kroupa mirno kakor pri šahu, potezo pa realizira Hacler in povisa rezultat na 2:0. Igra je še vedno na višini, čeprav že odločena. Mars pritiska in pride do kota, ki ga strelja Doberlet. Brez uspeha. Tudi 11 metrovka, ki nudi Marsu lepo priložnost, gre daleč od podbojev. Prav tako brez uspeha ostanejo tudi Lahovi streli. Kar bi naj šlo v mrežo, prestreže vratar Porenta, kar pa gre mimo, je itak izgubljeno.

Od 2:0 na 3:0

Polčas je bil torej 2:0 za Ljubljano. V drugem delu igre je postala premoč Ljubljane še očitnejša. Mars je pripeljal do kotov, naprej pa ni šlo. Na nasprotni strani so krepko streljali in dobro zaposlili vratarja. Ugajal je Hacler, ki je tič, kadar se bori za žogo in jo izpelje tudi iz najtežjih situacij, ugajala pa sta tudi Lah in Bertoneclj, ki sta se dobro sporazumevala. Napad se vrsti za napadom. V 12. minuti gre kombinacija Hacler-Lah-Vodeb čez prečko, sedem minut pozneje ima Lah spet lepo priložnost: silovito bombo pošlje proti mreži, vratar pa jo boksa čez prečko in reši. Ljubljana prevladuje na terenu, njeno premoč pa uveljavlja v 22. minuti Hacler, ko povisa rezultat na 3:0. Niti govora ni o tem, da bi vrgel Mars puško v koruzo. Še se bori in snuje, do častnega gola pa le ne more.

Tako je končala včerajšnja nogometna tekma med Ljubljano in Marsom z izidom 3:0. Ljubljana si je priborila prvo mesto, Mars pa drugo. Po končani tekmi sta obiskala igralce zaupnik CONI-ja g. Buratti in predsednik nogometne zveze g. dr. Köstl ter izrazila svoje zadovoljstvo nad uspehim turnirjem in čestitala moštvo, ki sta ga zaključili z lepo in pošteno tekmo.

Šesta zmaga Livorna

V italijanske mnogometne prvenstvo so odigrali včeraj šesto kolo. Moštvo, ki letos tako preseneča, je Livorno, ki je prestalo včeraj hudo preizkušnjo. Gostovalo je v Bologni in spravilo spet obe točki. Je to precej nenavadno za klub, ki pretoklo leto ni igral nobene vidnejše vloge, letos pa zmagaue nedeljo za nedeljo. Šest tekem, šest zmag in 12 točk, vse to v prid Livornu in po vrhu še štiri točke naskoka, v tem je senzacija letošnje prvenstva.

Druga zanimivost pa se odigrava na repku razpredelnice, kjer je bil lansko leto rezerviran sedež za Modeno in Napoli. Tu je sedaj Venezia, ki je tudi včeraj izgubila igro na lastnem stadionu in sicer proti Vicenzi. Lansko leto je vodila Venezia od spredaj, letos pa od zadaj. Vse kaže, da so bile tekom poititne velike spremembe moštev, od katerih so se nekatera občutno okrepila, nekatera pa prav tako oslabilia. Podrobni izidi včerajšnje nogometne nedelje so bili:

Milan: Milano — Triestina 2:0.
Benetke: Vicenza — Venezia 1:0.
Torino: Torino — Fiorentina 5:0.
Bergamo: Atalanta — Genova 3:1.
Rim: Lazio — Juventus 5:3.
Bologna: Livorno — Bologna 2:1.
Bari: Bari — Ambrosiana 1:0.

Tekma med Ligurio in Romo je bila prelozena. Vrstni red in točke: Livorno 12, Torino 8, Genova, Lazio, Ambrosiana, Fiorentina in Bari 7, Roma, Milano 6, Bologna, Vicenza 5, Juventus, Triestina, Atalanta 4, Liguria 3, Venezia 2.

V vsako hišo »Slovenca«!

Ljubljansko barje v preteklosti

Ze zelo zgodaj so naši predniki mislili na to, da bi Barje spremenili v rodovitno polja, kar pa ni bilo baš lahko delo. O prvih takih poskusih nam poroča kranjski zgodovinar Valvasor v svoji znameniti zgodovini, v XI. knjigi, str. 674., da sta bila leta 1554, poklicana v Ljubljano dva izkušena stavbenika in studenčna mojstra, Štefan de Grandi iz Bologne in Niklas Vendaholo iz Mantue, da bi povedala v tem pogledu svoje mnenje. Ze takrat se je razpravljalo o načrtu, da bi za Gradom prekopali jarek, ki bi skrajšal veliki rečni ovinek skozi mesto. Valvasor poroča še, da je imel enak načrt tudi Volbenk Markovič, bivši kranjski deželni pisar, ki se je v svojem poročilu »Mnenje o osušitvi močvirja okoli Ljubljane« zavzemal za prekop med Gradom in Golovcem. Glede materiala, ki bi se ga moralo pri tem izkopati, pravi Markovič v svojem spisu: »Če bi delo in stroški ne bili preveliki, da bi izkopano zemljo prepeljali z vozovi na Grad, bi bilo to pripravno za napravo bastije, ali pa bi se zasulo iarko ob hribu in uredilo vrtove, lahko bi porabili to zemljo voskarij na Prulah, tudi bi se mogoe dala porabiti za opeko.« Markovič ni niti sanjal o tem, kar se je pozneje ob uresnitvi tega načrta tudi zgodilo, da se je naletelo na velikanske sklade gramoza in celo na skale, ki so jih morali odpeljati z velikimi stroški in se nikakor niso mogle uporabiti za žganje opeke. Markovič tudi poroča, da je neki Peter Watzenberg ponudil na lastne stroške osušiti Barje, pri čemer si je izgovoril samo roboto od položnikov, ki bi se naselili na osušenem ozemlju. Ravno tako je hotel leta 1634. Ivan Jakob baron Jurič podvzeti osuševanje močvirja, vendar je našel tudi on ravno tako malo poslušnih ušes kakor prejšnji ponudniki. Pozneje se je zglasila neka nizozemska družba, da bi pre-

kopala kanal okoli Grada in prevzela kultiviranje močvirja za desetletno prosto uporabo in prepustitev po deželni ceni. Pa tudi ta ponudba je bila odklonjena.

Pravi začetek osuševanja Barja spada pod vladno cesarice Marije Terezije v letu 1762. V tistem času je takratni tobačni dohodarstveni upravitelj, Zorn pl. Mildenhain, potem ko je bil njegove načrte pregledal dunajski inženir in komercialni svetnik Maksimilian Fremant, dobil dovoljenje, na lastne stroške osušiti barjansko zemljišče 344.00 kvadratnih sežnjev. Njegovega podjetja niso le kot neizvedljiv poskus zasmehovali, temveč so ga tudi na vse mogoče načine izpodbijali, zlasti še zato, ker je od njega izbrano zemljišče ležalo daleč proč od Ljubljane.

Neki dominij je celo prav resno proti temu ugovarjal zato, ker je imel pravico že od nekdaj, na tistem zemljišču postavljati mreže za race in tako ne bi mogel več loviti rac, če bi bilo močvirje osušeno. Toda vsi ugovori in protikrepi niso nič izdali in Zorn je dobil za svoje uspešno izvršeno podjetje pohvalo in zlato medaljo za civilne zasluge. Kultivirano zemljišče ima še dandanes ime »Cornov grunt« kakor prekop, ki vodi tamkaj iz Mestnega loga v Ljubljano, »Cornovec«. Istočasno je začel s poskusi osuševanja Barja Bruno, opat takratnega samostana v Bistri.

Po ugodnem uspehu Zornovih prizadevanj je zahtevala leta 1769. dunajska vlada poročilo glede obdelovanja Barja o tem, kakšno pomoč bi bilo v tem pogledu pričakovati od dežele. To poročilo je izdelal jezuit, profesor mehanike, navigacijski ravnatelj in arhitekt p. Gabriel Gruber, ki je stavil dva predloga: poglobila in očistila naj bi se struga Ljubljance ali pa naj bi se reki s prerezom prekopa, čez katerega je predlagal zidan most z zatvorniki, med Gradom in Golovcem, odprl nov odtok za večje množine vode. Kranjski deželni

stanovi so ponudili vsoto 21.343 goldinarjev na leto za izvedbo tega načrta.

Po večkratnem razpravljanju in izvedenjskih izjavah raznih strokovnjakov, zlasti učenega jezuita p. Pechija v Milanu, inženirja stotnika, poznejšega podpolkovnika, viteza Terezijinega križa, barona Struppija, Kranjca in c. kr. svetnika in inženirja Zige Hueberta so začeli leta 1772. s prekopom kanala. Stroške je ocenil vključno z mostom in določenim porušenjem jezov pri Kneidlovem, Garzarollijevem in Gadrijevem mlinu — ta zapuščen mlin je stal še 80 let pozneje pod cukrarno na desnem bregu Ljubljance — Huebert na gold. 63.500. Toda s to vsoto so sezidali komaj most in prekopali polovico kanala, porabili so že 173.372 gold., delo pa še vedno ni bilo končano, dasi so bližnje občine opravljale vsa težakna in vzorska dela brezplačno. Ze so mislili na to, da bi izkopani del prekopa zopet zasuli, ko je nadaljevanje podjetja prevzel podpolkovnik baron Struppi in nato prekop tudi srečno dokončali. Ta kanal je bil 1055 sežnjev dolg, širok 17 sežnjev 3 čevlje v strugi, 25 do 35 sežnjev ob bregovih in je imel površine 11 orolov in 652 kvadratnih sežnjev. Skupni stroški vsega podjetja, vključno mostu z zatvornicami, so znašali, kolikor je znano, 219.809 goldinarjev 18 in pol kracarja.

Kmalu po končanem in odprtem prekopu se je pokazal njegov velik pomen s tem, da je padla gladina vode v Ljubljani in so nastali koristni travniki. Ljubljanski magistrat je začel razdeljevati meščanom in hišnim posestnikom barjansko zemljo s pogojem, da mora vsak obdati svoj del z jarki in skrbeti za obdelovanje posestva.

Začetni nagli napredek izsuševalnih del je nekaj časa zastal, nato pa se je začel baviti z izsuševalnimi načrti Jozef Schemerl, stavbni direktor na Kraniskem, rojen Ljubljancan, ki je za svojo nadaljnjo izobrazbo prepotoval vso Belgijo in Nizozemsko, videl in proučil tam-

kajšnje velikanske vodne in kanalske stavbe in si s tem pridobil bogate zaklade svojega strokovnega znanja. On je bil tudi tisti, ki je prvi izdelal hidrotehnično nivelzacijsko zemljepisno karto Barja. Schemerl je postal pozneje vladni in nato dvorni svetnik in je dobil plemstvo s pridevkom »pl. Levtenbach«. V Ljubljano je prišel z nalogo, da bi se posvetoval s c. kr. gubernijem in z deželnimi stanovi glede nadaljevanja začetnega podjetja. Toda posvetovanje 25. julija 1807 je ostalo brez uspeha, zakaj kmalu nato so poplavile deželo sovražne čete in Kranjska je ostala do leta 1813. pod francosko vladjo. Leta 1816. je prišel predlog domačega stavbnega direktorja v pretres, ki je obravnaval potrebo, da naj se odpravijo vsi mlinški jezovi pod mestom, poglobi in očisti rečna struga in izkopljene velike prekopu na Barju. Toda za to potrebne denarne vsote so bile tako visoke, da se je morala zaradi vojnih stisk izkrpana dežela odreči izvedbi s prevelikimi stroški zvezanega načrta.

Leta 1821. je bil kongres v Ljubljani. Zima je bila v kongresni dobi izredno mila, brez snega, vrstilo so se jasni sončni dnevi. Cesar Franc I. se je vozil skoraj vsak dan v Ljubljansko okolico in na Barje na sprehod. Pri tem so vozili s seboj zložljivi mahnen mostič, ki so ga uporabljali za prehod čez jarko. Še v istem letu je bila določena komisija za osuševanje Barja, h kateri sta bila pritegnjena c. kr. dvorni stavbni svetnik pl. Schemerl in ljubljanski župan c. kr. svetnik Janez Nep. Hradeckv. Ta komisija je sklenila kot najbolj nujno delo, da naj se odstranijo mlinški jezovi v Udmatu, Hrušici in na Selu, poglobi rečno strugo skozi vse mesto, napravi urejena nabrežja na bregovih in končno regulira in utesni rečna struga. Slednjič se je opozarjalo tudi na to, da bo moral magistrat odstraniti lesene, z velikanskimi kobilami obdane mostove čez Ljubljansko in zidati nove.

(Dolge.)

Zopet je zavarovane:

„Istituto Nazionale delle Assicurazioni - Narodnega zavarovalnega zavoda“

zadel milijonski dobiček z življenjskim zavarovanjem na podlagi ljudske police z desetletnim zakladnim bonom.

Tokrat se je sreča nasmešnila nekemu trgovcu iz Bologne, ki je zavarovan s to vrstno ljudsko življenjsko polico, z izžrebanjem enega od zakladnih bonov 1949 — Serija B (po L 500—).

Ta četrti primer, da je zavarovane našega zavoda s tako polico v zvezi z zakladnimi boni postal milijonar, čeprav je zdal do izžrebanja za to svoje zavarovanje le nekaj več kot Lir 150— in še to v obrokih.

Razen teh štirih milijonskih dobičkov je še mnogo naših zavarovancev na podlagi tega originalnega zavarovanja zadelo več manjših dobičkov.

Vpoštevalo te izredne koristi svojih zavarovancev, si je naš zavod spet preskrbel primerno število desetletnih zakladnih bonov 1951 in jih nudi svojim zavarovancem v zvezi z življenjskim zavarovanjem v čisti ljudske police na obročno plačevanje. Na ta način je vsakemu državljanu dana možnost, da se okoristi s tem važnim vrednostnim papirjem.

Pojasnila daje „Istituto Nazionale delle Assicurazioni - Narodni zavarovalni zavod“ - Roma - Glavno zastopstvo za Ljubljansko pokrajino, Ljubljana, Ulica 3. maja št. 11/1.

Zdravo telo v zdravi duši!**Tehtna zdravniška sodba o telesnem utrjevanju**

Kakor v nešteto drugih znanostnih opredelitvah določenih pojmov, tako tudi zdravilstvo tehtna utrjevanje v širšem in ožjem smislu. V prvem pomeni zvišanje odpornosti moči duše in telesa pred škodljivimi vnanjimi vplivi, v drugem pa navajanje telesa na toplotne razlike, s katerim se človek ubrani zlasti kvarnih prehladov in vseh njihovih mnogih posledic.

O vzrokih prehladov in z njimi povezanih bolezenskih pojavih vladajo v zdravniškem svetu še danes spori. Ni pa dvoma, da se utrjeno telo ne prehladi tako hitro kakor na večje toplotne razlike nenavajeno telo.

Telesno utrjevanje je torej v tesni zvezi s čudovito bistro urejenim toplotnim gospodarstvom človeškega telesa in delovanjem kože. Telesna toplota se sama od sebe vzdrži na isti višini (od 36,7 do 37,5 stopinj), pa naj bo človek ob zemeljskem ravniku ali na severnem tečaju. Izredno natanko urejanje toplote pa je mogoče samo zaradi tega, ker koža po menjačiji se sili krvnega dotoka oddaja zdaj več zdaj manj toplote in pa zaradi dihanja ter snovne izmenjave, ki jih povzročajo gibajoče se mišice.

Koža je za svoja opravila posebno spretno ustrojena. V njej se iztekajo številni toplotni živi kakor posebne toplotne točke, ki pa so na različnih krajih telesne površine različno porazdeljeni. Vrh tega je krvno ožilje v koži razporejeno v tako gosto mrežo tanjših žilic, da ta mreža lahko sprejme vase več ko polovico celotne krvi, kar je je v človeškem telesu. Koža je torej tako prepojena s krvjo, da se lahko prilagodi vsem trenutnim potrebam.

Z gibanjem mišic in poglobljenim dihanjem si vsak organizem samohotno pridobi določeno mero toplote. Toda toploto si lahko ureja še po tako imenovanih »refleksih«, to je po živčni poti: živčna središča v hrbtenem mozgu namreč ob mrazu vplivajo na kožno ožilje in kožno mišično tkivo, da se skrči. Zato koža pobledni, se shladi in je brezkrvna (kurja polt). Čim manj krvi pa se po koži pretaka, tem manjše je izžarevanje toplote navzven. Ob vročini pa se krvno ožilje razširi, koža pordeči in oddaja mnogo več toplote. Iktrati pa začno delovati žleze znojnice in po izparevanju se telo znebi še več toplote, ter se tako zavaruje pred nevarnostjo vročinske kapi.

Zato je gotovo potrebno, da si zlasti omikan človek privadi kožo na večje spremembe, ker se je z obleko navadil na skoraj enakomerno toploto. Ob mrazu se človek tresi: telo namreč

skuša samo od sebe po gibanju mišičevja priti do večje toplote. Ta reflektorični pojav lahko podpremo z vihtenjem rok ter tekanjem. Mimo tega pa še lahko hote pridemo do večje toplote na čisto preprost način, ki ga pa ljudje malo poznajo: to je globoko dihanje. Človek bi moral zmeraj globoko dihati, kadar na primer stopi iz toplo zakurjene sobe na mraz, ker se s tem ubrani prehlada.

Obvezna prijava mezge in suhega sadja v Bolgariji

Prejšnji ponedeljek je imela bolgarska vlada daljšo sejo, na kateri je sprejela več važnih sklepov. Med drugim je sklenila izdati odredbo, po kateri je v Bolgariji obvezna prijava vseh zalog mezge in vsega suhega sadja. Istočasno z objavo tega sklepa je prepovedana svobodna prodaja teh proizvodov.

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAF

Delavniki: 15-30, 17-30, Sloga od 14 dalje, nedelje in prazniki: 10, 13-30, 15-30, 17-30

Sola za bolazljivce

Film za vse zaljubljenosti
V glavni vlogi: Alberto Rabagliati, Carla Del Poggio

KINO SLOGA - TEL. 27-30

Tenorist GIUSEPPE LUGO
pole arlje in ponevke v sijajni glasheni komediji

Bogastvo ni sreča

Prvi šlager-film sezone

KINO MATICA - TEL. 22-41

Odlična družabna komedija iz ameriških bogataških krogov

Medeni tedni v troje

Annie Naggi, Warren Hull, Henry Mollison

KINO UNION - TEL. 22-21

Pred tristo leti so kuhali kavo v goveji juhi

V Nemčiji so prvič kuhali kavo pred tristo leti. Najprej so jo pili v mestu Merseburg ter je niso skuhali v navadni vodi, temveč v goveji juhi, ker so mislili, da bo potem boljša. Toda kljub temu se je potem kava hitro udomačila tudi v ostalih nemških mestih ter so deset let pozneje že odprli prvo kavarno v Hamburgu.

GOSPODIJE POZOR: Klobučarna „PAJK“ strokovno očisti, preoblikuje in prebarva vse vrste klobukov po nizkih cenah. Lastna delavnica. Se priporoča Rudolf Pajk, Sv. Petra c. 38.

Tvrdba IVAN N. ADAMIČ

sporoča, da je umrla njena zvesta in dolgoletna nameščenka

Kopčavar Marija

dne 8. novembra t. l. po kratki in težki bolezni. — Pogreb bo v sredo, dne 11. novembra ob pol štirih popoldne z Zal iz kapelice sv. Marije na pokopališču k Sv. Križu. — Ohranili jo bomo v lepem spominu.

Ljubljana, dne 8. novembra 1942.

Umrla nam je naša dobra, skrbna in ljubeča sestra, gospodična

Kopčavar Marija

Večni ji daj pokoja in miru, ki ga je tož zaman iskala! Pogreb bo v sredo, 11. novembra ob pol 4 popoldne iz kapelice sv. Marije na Zalah. Maša zadušnica bo v četrtek, 12. novembra ob pol 8 v stolnici.

Ljubljana, Selca, 8. novembra 1942.

Žalujoci: mati, bratje in ostalo sorodstvo.

Naša predobra mati, babica in prababica
Marija Leghissa roj. Podbevšek

nas je po dolgi in mučni bolezni, v starosti 83 let, za vedno zapustila. Pogreb bo v torek, 10. novembra 1942, ob 4 pop. iz kapelice sv. Kristofa na Zalah k Sv. Križu. Sv. maša zadušnica se bo darovala v sredo, 11. t. m., ob 8 zjutraj v cerkvi Marijinega Oznanjenja.

Ljubljana, dne 9. novembra 1942.

Štefanija, Viktorija poroč. Schaffer, hčerki; rodbini Schaffer in Lavrič.

Dotrpela je moja draga žena, gospa

KATARINA HAM

vd. Pirc roj. Zorič

po dolgi, mučni bolezni, v 69. letu starosti, previdena s tolažili svete vere. — Pogreb drage pokojne bo v torek, 10. nov. 1942, ob 3 pop. z Zal, iz kapele sv. Janeza na pokopališču k Sv. Križu. Sv. maša zadušnica bo brana v ponedeljek, 16. novembra 1942, ob 7 zjutraj v župni cerkvi sv. Janeza Krstnika.

Ljubljana, 8. nov. 1942.

Žalujoci: soprog in ostalo sorodstvo.

Dotrpel je po dolgi, mučni bolezni, v 52. letu starosti, spravljen z Bogom, naš nadvse ljubljani mož, oče in sin, gospod

KLUN MILAN

lesni trgovec

V prerani grob ga bomo položili na pokopališču pri Sv. Križu v sredo, dne 11. novembra 1942, ob pol treh popoldne iz kapelice sv. Andreja na Zalah. Sv. maša zadušnica se bo brala v soboto, dne 14. novembra ob 8. uri zjutraj v cerkvi Marijinega Oznanjenja.

Ljubljana, dne 8. novembra 1942.

Prosimo tihega sožalja.

Globoko žalujoča soproga LINKA, hčerka MARILKA, sin OTMAR, MARIJA, mati — in ostalo sorodstvo.

K Bogu je odšel, v 79. letu starosti, naš dobri papa, gospod

PIRC AVGUST

učitelj v pokoju

Pokopali ga bomo v torek, dne 10. novembra 1942, ob pol štirih popoldne z Zal — kapelice sv. Jožefa — na pokopališču k Sv. Križu.

Sveta maša zadušnica bo v petek, dne 13. novembra 1942, ob 7. uri zjutraj v župni cerkvi sv. Jakoba. — Prosimo, molite zanj!

Ljubljana, dne 8. novembra 1942.

Rodbini: Pirčeva - Komarjeva.

A. Fogazzaro:

33

Palača ob jezeru

»Lepa reč,« je vzkliknila ofica: »skoraj bi bil objel Momola. Tukaj je nekaj boljšega, kar bi se splačalo objeti. A vi ste pravi medved.«

Grof Cezar se je počutil, kakor da bi bil na žerjavi. Najraje bi bil poslal k vragu celo družino. Grofično klepetanje ga je spravljal v divjo jezo. Nevoljno je pogledal Momola in obe ženski, ki sta stali za Ekscelenco. Kaj bi bilo šele, če bi videl na dvorišču med lonci evellie celo goro kovčgov, zabojev in torb!

»Pravi vdor je, dragi grof, pravi vdor,« je neprestano ponavljal Nepo in tipaje hodil po veži in iskal primeren prostor, kamor bi položil svojo palico, klobuk in površnik. »Saj sem rekel mami, da zlorabljava...«

»Da, rekel mi je to. Jaz pa sem mu odvrnila: Zlorabljava torej. Saj ima moj bratranec Cezarjevo srec. Če bi pa prej vedela, kaka pot me čakala, da sta napel mrtva od napa. Pomagajte njima. Saj res, Kati, kje je tista deklica? Niste videli, gospod medved, kako ljubko dekletce sem vam privedla?«

»Grem, duša moja, kamor hočete. Priporočam vam svojega Momola in Kati. Stara sta že oba. Bojim se, da sta napel mrtva od napa. Pomagajte njima. Saj res, Kati, kje je tista deklica? Niste videli, gospod medved, kako ljubko dekletce sem vam privedla?«

Torej ni bila sobarica tista mlada gospodična, oblečena v črno, ki je stala za staro Kati. Ne čakala je, da se pomiri vihar prvega srečanja. Zdal je prišla bliže in nagovorila grofa Cezarja v lepi italijanski, ki pa se ji je poznal tuj na glas.

»Prosim gospod, stanuje tukaj stotnik Andrej Steinegge?«

Njen glas je bil blagodoneč, mehak in odločen obenem.

»Seveda, gospodična,« je ves začuden odvrnil grof. »Moj dobri prijatelj Steinegge stanuje tukaj. Navadno ga sicer ne imenujemo stotnika, vendar pa...«

»Bil je stotnik, gospod. Avstrijski huzarski stotnik.«

»O tem niti malo ne dvomim, gospodična. Zdi se mi celo, da mi je nekoč o tem pripovedoval. Zelite morda, da bi govorili z njim?«

Zdelo se je, da je dekletu odpovedal glas. Slišalo se je le tiho šepetanje.

»Kako?« je z dobrohotnim glasom vprašal grof.

»Da, gospod.«

»Zdal ga ni doma, a kmalu se vrne. Vstopite, počakali ga boste zgoraj.«

»Hvala gospod. Ali se bo vrnil tod?«

»Da, gospodična.«

»Če dovolite, ostanem tukaj.«

Grof se je priklonil, ukazal naj prinesejo luč za gospodično in odšel z gosti v zgornjo nadstropje. Grofica mu je pripovedovala, da je gospodična izstopila skupaj z njimi in da je iskala voz, s katerim bi se pripeljala semkaj. Na kolo dvoru ni bilo mogoče najti nobenega voza in ona je povabila naj gre z njimi, če se jim bo posrečilo, da najdejo v vasi voznika. Res so ga po dolgem trudu našli.

»Ne vem, kdo je in kaj hoče,« je nadaljevala grofica. »Vso pot skoraj ni spregovorila. Moj sin je trdil, da govori italijansko, jaz pa sem bila prepričana, da govori nemško. Kako je zmučena! Sicer pa ni nikako čudo. Kakšno strašno potovanje?«

Grof je molčal.

»Kak medved,« si je dejala grofica. Nato pa je nadaljevala glasno: »Kje pa je Marina? Kam se je potehnila? Ali je morda že pri večerji? Saj pravim...«

V tem trenutku je vstopila Marina. Objela je grofico in stisnila roko bratranca. Grofica ni mogla prenehati z izlivi občudovanja in nežnosti, medtem ko je Ekscelenca Nepo govoril z grotom.

Ekscelenca Nepo je bil mladenič kakih tridesetih let, nenavadno bele polti, z orlovskim nosom in malimi črnimi brki. Imel je velike črne oči, kot oglje črne lase in prav tako brado, ki se je zdela umetna, tako močno se je odražala od bele in rožnate polti. Tudi njegove roke so bile bele in nenavadno majhne. Ko je govoril, se je neprestano smehljaj. V njegovi boji, govorjenju in vedenju je bilo več ženskega kot moškega. Bil pa je precej nadarjen, izobražen in ne brez častihlepnosti. Leta 1860 je zapustil domovino in odšel v Turin, da se posveti politiki. Tu je študiral gospodarstvo in ustavno... vo, obiskoval ministere in poslanca. Hote je začeti diplomatsko kariero, ne da bi prej položil izpitov. Pripravljen je bil, da bo po osvojitvi beneške pokrajine imenovan za poslanca.

Medtem ko je grofica Foska obsipavala Markino z ljubeznivostmi in čenčami, je Nepo s svoje strani mučil grofa Cezarja s pripovedovanjem o svojem življenju, o svojem študiju in o načrtih za bodočnost. Grof, ki se je znal potvarjati, ga je poslušal udobno zleknjen v naslanjaču, s sklenjeno brado in z rokami v žepu. Od časa do časa je pogledal sorodnika. Njegov pogled je izražal osuplost in naveličnost.

Po dolgem času je služabnik prišel naznaniti, da je večerja za gospodo pripravljena. Grofica Foska je hotela po vsej sili, da jo odvede bratranec v jedilnico. Nepo se je približal Marini in ji ponudil roko. Markiza je sprejela njegovo po-

nudbo s tem, da je prikimala. Gledala pa je še vedno grofico in se pogovarjala z njo. Odšla je z bratrancem in se med potjo skoraj ni dotikala njegove roke. Komaj je vstopila v jedilnico, se je oddaljila od nje.

Medtem je črno oblečena mladenka čakala v veži. Ni slišala glasov nad seboj, niti ni opazila služinčadi, ki je hodila mimo nje, se pogovarjala, smejala in jo nezaupno pogledovala. Stisnila je k sebi popotno torbo in gledala proti vratom.

Nenadoma so se zunaj zaslišali koraki. Steinegge se je prikazal pri vratih. Deklica se je dvignila.

Steinegge jo je za trenutek začuden pogledal in šel naprej. Deklica je stopila korak bliže in tiho dejala:

»Ich bitte.« (»Prosim.«)

Ubogega starca sta ti dve besedi, izgovorjeni v nassauskem narečju, kakor prikovali k tlom. Ni mogel storiti drugega, kot da je prijel dekle za obe roki in zajekal:

»O mein Fräulein!« (»O, moja gospodična!«)

»Vi ste,« je vprašala deklica s tresočim glasom v nemščini, »ste vi stotnik Andrej Steinegge iz Nassau?«

»Da, da.«

»Zdi se mi, da imate tam družino.«

»Da, da.«

»Imam poročila...«

»Imate poročila? Poročila o moji hčerki? Oh, gospodična!«

Sklenil je roke kakor v molitvi. Njegove oči so se iskrale, ustnice je imel krčevito stisnjene, vsa njegova zunanost je izdajala nedopovedljivo hrepenenje. Grofica Foska je imela popolnoma prav, ko je dejala, da je bila deklica izmučena. Prebledela je in zamrmrala Steineggu, ki jo je objel čez pas:

»Nič hudega ni; samo nekoliko zraka.«